

1.	Asia.....	1
2.	Asianosainen	1
3.	Ratkaisu.....	1
4.	Asian vireilletulo ja selvitystoimenpiteet	1
5.	Asiaselostus	2
5.1.	Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry	2
5.2.	Tekijänoikeuden luovutus tekijänoikeuslainsäädännössä	3
5.3.	Teoston menettely.....	4
5.3.1.	Oikeuksien luovutus Teoston asiakassopimuksessa.....	4
5.3.2.	Sopimuslisenssiin perustuva valtuutus	5
5.3.3.	Oikeuksien itsehallinnointi ja sopimuksen osittainen irtisanominen.....	6
6.	Alustava kilpailuoikeudellinen arvio	8
6.1.	Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.....	8
6.2.	Sovellettava lainsäädäntö	9
6.2.1.	Kilpailulain 4 §.....	9
6.2.2.	Kilpailulain 7 § ja SEUT 102 artikla.....	10
6.2.3.	Kilpailulain 10 §.....	11
6.2.4.	Keskeinen oikeuskäytäntö	11
6.3.	Teoston asema markkinoilla.....	13
6.3.1.	Relevantit markkinat	13
6.3.2.	Teoston markkina-asema	16
6.4.	Teoston menettelyn arviointi	17
7.	Ratkaisun perustelut.....	23
7.1.	Sitoumusehdotus.....	23
7.2.	Sitoumusten arviointi	27
8.	Uhkasakon asettaminen	29
9.	Johtopäätökset	29
10.	Sovelletut säännökset	30
11.	Muutoksenhaku	30

Sitoumusten määrittäminen Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n noudatettavaksi säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden markkinoilla

1. Asia

Sitoumusten määrittäminen Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n noudatettavaksi valtakunnallisilla säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden markkinoilla

2. Asianosainen

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

3. Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto määrää kilpailulain (948/2011) 10 §:n nojalla Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n 2.11.2018 antamat sitoumukset noudatettavaksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa kilpailulain 46 §:n nojalla Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle sitoumusten noudattamisen tehosteeksi uhkasakon, jonka suuruus on 300 000 euroa.

4. Asian vireilletulo ja selvitystoimenpiteet

1. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jäljempänä KKV) on aloittanut Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n (jäljempänä Teosto tai yhdistys) sopimus- ja itsehallinnointikäytäntöjä koskevan selvityksensä oma-aloitteisesti loka-kuussa 2014. Yhdistyksen menettelyjen tarkemman selvittämisen katsottiin olevan tarpeen KKV:n vuosina 2013–2014 toteuttamassa markkinaselvityksessä¹ tehtyjen havaintojen ja asiassa Teoston kanssa järjestetyn tapaamisen (21.8.2014) perusteella. Tarkoituksena on ollut selvittää, ovatko Teoston oikeudenhaltija-asiakkaita koskevan asiakassopimuksen yksinomaista oikeuksien luovutusta koskevat ehdot sekä oikeuksien itsehallinnointia koskevat käytännöt kilpailulain 7 §:n ja/tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 102 artiklan vastaisia.
2. KKV sai asiassa kirjallisia ja suullisia selvityksiä Teostolta sekä yhdistyksen oikeudenhaltija-asiakkaita edustavilta tekijäjärjestöiltä vuoden 2014 lopussa ja vuoden 2015 alussa. KKV:n alustava arvio Teoston menettelyihin liittyvistä keskeisistä kilpailuongelmista annettiin Teostolle 18.6.2015. KKV:n alustavassa arvioissa Teoston asiakassopimuksen edellyttämän tekijän taloudellis-

---

¹ Kuhlberg, Miira – Castrén Martina: [Tekijänoikeusjärjestöt ja teosmarkkinoiden toimivuus](#) (pdf), Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 2/2014. Selvitykseen raportoitii Terveen kilpailun edistämishjelmaan kirjatun, tekijänoikeusjärjestöjen kilpailupoliittista asemaa koskevan tehtävänannon pohjalta vuonna 2013 käynnistetyn KKV:n tekijänoikeusprojektin tulokset.

ten oikeuksien kokonaisluovutuksen sekä Teoston soveltamien itsehallinnointikäytäntöjen arvioitiin rajoittavan kilpailua kilpailulain 7 §:n vastaisesti. Alustavan arvion mukaan Teoston määräävän aseman väärinkäytön todettiin kohdistuvan oikeudenhaltija-asiakkaiden lisäksi myös käyttäjäasiakkaisiin, joiden mahdollisuuksia hankkia yksittäisiä teosten käyttöluovia ja sävellystaiteen teosten tekijänoikeuksia arvioitiin rajoitettavan.

3. Teosto toimitti vastineensa KKV:n alustavaan arvioon 1.9.2015. Teoston ja KKV:n välillä on 15.12.2015 alkaen käyty neuvotteluja asian ratkaisemiseksi sitoumuksin. Teosto on toimittanut KKV:lle useita sitoumusehdotuksia, joista on kuultu Teoston oikeudenhaltija- ja käyttäjäasiakkaita sekä muita alan toimijoita. Lopullinen versio päätöksen perusteena olevista sitoumuksista on annettu KKV:lle 2.11.2018.

5. Asiaselostus

5.1. Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

4. Teosto on suomalainen musiikintekijöiden yhdistys, jonka tarkoituksena on valvoa ja hallinnoida säveltaiteellista ja siihen liittyvää kirjallista tekijänoikeutta Suomessa ja ulkomailla sekä edistää kotimaista luovaa säveltaidetta ja sen yleisiä edellytyksiä.² Keskeinen osa Teoston toimintaa on myöntää lupia yhdistyksen edustamien noin 30 000 kotimaisen ja noin kolmen miljoonan ulkomaisen oikeudenhaltija-asiakkaan teosten saattamiseksi yleisön saataviin ja teoskappaleiden valmistamiseen.
5. Yhdistyksen oikeudenhaltija-asiakkaita ovat säveltäjät, sovittajat ja sanoittajat sekä musiikin kustannustoimintaa harjoittavat yritykset.³ Teoston tekijäasiakkaaksi voi liittyä jokainen säveltäjä, sovittaja, sanoittaja ja kirjailija, jolla on säveltaiteellinen tai siihen liittyvä kirjallinen tekijänoikeus vähintään yhteen julkisesti esitettyyn tai ääni- tai kuvatallenteelle tallennettuun teokseen. Oikeudenhaltija-asiakkaiksi hyväksytään tekijänoikeuden voimassaoloaikana vastaavin perustein myös kuolleen säveltäjän, sovittajan, sanoittajan tai kirjailijan tekijänoikeudet perinnön, testamentin tai avio-oikeuden perusteella saanut oikeudenomistaja. Kustantaja-asiakkaaksi taas voi liittyä kustantaja, joka jatkuvasti harjoittaa musiikin kustannustoimintaa.⁴
6. Teoston lupatuotevalikoimaan sisältyy kymmeniä erilaisia säveltaiteen teosten esittämistä, yleisölle välittämistä ja tallentamista koskevia lisenssejä. Taloudellisesti merkittävimpiä käyttöalueita ovat radio ja televisio, tapahtumat, taustamusiikki sekä internet-käyttö.⁵ Vuodesta 2016 lähtien taustamusiikin soittamista koskevat käyttöluvut on myöntänyt Teoston edustamien oikeu-

---

² Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n säännöt, 3 §.

³ Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n säännöt, 21 §.

⁴ Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n oikeudenhaltijan asiakassopimus, 1 §.

⁵ [Teoston tilinpäätös 2017](#) (pdf).

denhaltijoiden puolesta Teoston ja Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry:n yhteisyritys GT Musiikkiluvat Oy.⁶ Tallennuslupien hallinnointi taas on ulkoistettu pohjoismaisten säveltaiteen tekijänoikeusjärjestöjen muodostamalle yhdistykselle, Nordisk Copyright Bureauille (jäljempänä NCB).⁷

7. Tekijä- ja kustantaja-asiakkaille Teoston palveluista aiheutuva hinta muodostuu käytännössä hallintokuluvähennyksistä, jotka yhdistys tekee keräämistään korvauksista ennen niiden tilittämistä edustamilleen oikeudenhaltijoille.⁸ Teosto keräsi vuonna 2017 itse tekijänoikeuskorvauksia edustamilleen oikeudenhaltijoille yhteensä 59,8 miljoonaa euroa hallintokuluprosentin ollessa 15,6 %.⁹ Ennen korvausten tilitystä yksittäisille oikeudenhaltijoille kokonaissummasta vähennetään hallintokulujen lisäksi kotimaisen musiikin edistämiseen ohjattavat varat, jotka rahastoidaan Teosto-rahastoon.¹⁰ Lisäksi yhdistys tilittää oikeudenhaltija-asiakkailleen muiden yhteishallinnointiorganisaatioiden keräämiä tekijänoikeuskorvauksia sekä valtion budjetista rahoitettavia lainauskorvauksia ja yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuja.

5.2. Tekijänoikeuden luovutus tekijänoikeuslainsäädännössä

8. Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Tekijänoikeus koostuu taloudellisista ja moraalisisista oikeuksista. Taloudellisia oikeuksia koskevan tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeuden haltijalla on yksinomainen oikeus määrätä teoksensa saattamisesta yleisön saataviin (esittäminen, välittäminen, levittäminen) sekä teokkappaleiden valmistamisesta (kopiointi). Tekijänoikeuslain 3 §:n mukaiset moraaliset oikeudet liittyvät puolestaan tekijän persoonan kunnioittamiseen: tekijän nimi tulee ilmoittaa teoksen käytön yhteydessä (isyysoikeus), eikä teosta saa käyttää tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla (respektioikeus).
9. Tekijänoikeus on varallisuus oikeus ja siten lähtökohtaisesti vapaasti luovutettavissa. Tekijänoikeuslainsäädäntö ei rajoita tekijän vapautta valita luovutuksen saajaa, vaan lähtökohtana on sopimusvapaus. Tekijänoikeuslain 27 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus voidaan luovuttaa kokonaan tai osittain. Taloudellisten oikeuksien kokonaisluovutuksen johdosta siirronsaajasta tulee alkuperäisen tekijän sijaan oikeudenhaltija, eikä alkuperäinen tekijä voi

⁶ Ks. Musiikkiluvat.fi, <https://www.musiikkiluvat.fi/fi/>.

⁷ Tosiasiassa NCB:n lisensointitoimintaa hoitaa tanskalainen Koda. Yhdistyksellä ei ole omaa henkilökuntaa. Kansalliset jäsenyhdistykset tilittävät NCB:n laskuttamat korvaukset edelleen omille asiakkailleen. Ks. NCB, About NCB, <http://www.ncb.dk/index.php/about-ncb/>.

⁸ Teosto perii tämän lisäksi asiakkaakseen liittyviltä oikeudenhaltijoilta liittymismaksun, jonka suuruus on tällä hetkellä 124 euroa; Teoston verkkosivut, Miten liityn asiakkaaksi, <https://www.teosto.fi/tekijat/liity-asiakkaaksi/miten-liityn-asiakkaaksi>.

⁹ Hallintokuluprosenttia laskettaessa on otettu huomioon toiminnan kulut, yhdistyksen varainhankinta, sijoitustoiminnan tuotot sekä muut tuotot; ks. [Teoston tilinpäätös 2017](#).

¹⁰ Esimerkiksi vuonna 2017 2,74 miljoonaa euroa, eli noin 4,6 % Teoston keräämien korvausten tuotoista.

enää käyttää teokseen liittyviä oikeuksia ilman erillistä lupaa tai luovuttaa niitä muille tahoille. Taloudellisten oikeuksien osittaisesta luovutuksesta on puolestaan kyse silloin, kun tekijä luovuttaa vain osan teoksensa taloudellisista oikeuksista ja pitää loput omassa hallinnassaan.¹¹ Moraalisten oikeuksien luovuttamista rajoittaa tekijänoikeuslain 3 §:n 3 momentti, jonka mukaan moraalista oikeudesta voi sitovasti luopua vain, mikäli kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.

5.3. Teoston menettely

5.3.1. Oikeuksien luovutus Teoston asiakassopimuksessa

10. Teoston oikeus myöntää teosten käyttöluovia edustamiensa oikeudenhaltijoiden puolesta perustuu tällä hetkellä joko yhdistyksen asiakassopimuksen¹² mukaiseen tekijän taloudellisten oikeuksien luovutukseen tai vaihtoehtoisesti yhdistyksen asemaan tekijänoikeuslain 26 §:n mukaisena sopimuslisenssi-järjestönä (ks. alaluku 5.3.2). Ulkomaisten oikeudenhaltijoiden osalta Teoston mandaatti perustuu Teoston ja sen ulkomaisten sisarjärjestöjen keskinäisiin vastavuoroisuus- tai edustussopimuksiin.¹³
11. Yhdistykselle asiakassopimuksella luovutettavat oikeudet on määritelty sopimuksen 2 §:ssä, jonka mukaan Teosto saa asiakassopimuksella kunkin teoksen luomisajankohdasta lukien sopimuksen voimassaoloajaksi *yksinomaisten oikeuden*:
  - a) teosten julkiseen esittämiseen,
  - b) vuokraamiseen ja muuhun saattamiseen yleisön saataviin,
  - c) teosten tallentamiseen ääni- tai kuvanauhalle, ääni- tai kuvalevyille ja muulle laitteelle, jolla ne voidaan toisintaa, sekä
  - d) asiakkaalle tekijänoikeuslainsäädännön nojalla tulevien yksityisen kopioinnin hyvitysten, lainauskorvausten ja muiden vastavien korvausten vastaanottamiseen, säilyttämiseen ja tilittämiseen.
12. Kun tekijä liittyy Teoston asiakkaaksi ja luovuttaa kaikki asiakassopimuksessa täsmennetyt oikeutensa yksinomaisesti Teostolle, tekijä menettää oi-

¹¹ Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka: Tekijänoikeus. Talentum, Helsinki 2016, s. 336–337.

¹² [Teoston asiakassopimus \(1.6.2017\)](#) (pdf).

¹³ Tekijänoikeuksien yhteishallinnointia harjoittavat markkinatoimijat ovat laatineet keskinäisiä sopimuksia, joilla ne valtuuttavat toisella maantieteellisellä alueella toimivan (saman alan) tekijänoikeusjärjestön hallinnoimaan edustamaansa repertoaria sopimuksessa täsmennetyssä laajuudessa. Teosto on solminut vastavuoroisuusso-
pimuksen yhteensä 70 ulkomaisen tekijänoikeusjärjestön kanssa; ks. Teosto, Kansainvälistyminen, <https://www.teosto.fi/tekijat/palvelut-tekijoille/kansainvalistyminen>. Joidenkin yhteishallinnointiorganisaatioiden osalta edustussopimus on yksipuolinen, ks. [Teosto's reciprocal agreements on performing rights](#) (pdf).

keuden käyttää teoksiinsa liittyviä taloudellisia oikeuksia itsenäisesti sekä oikeuden luovuttaa niitä muille toimijoille. Tekijänoikeuslain 3 §:n 3 momentin nojalla moraaliset oikeudet jäävät alkuperäiselle tekijälle eivätkä siirry Teostolle.

13. Edellä kohdissa a–c mainitut oikeudet on Teoston vuonna 2017 toteuttaman asiakassopimuksen uudistuksen¹⁴ myötä jaettu edelleen niin sanottuihin *oikeusluokkiin*, joiden tarkemmat kuvaukset ovat sopimuksen mukaan saatavilla Teoston verkkosivuilla.¹⁵ Sopimuksessa mainitut oikeusluokat ovat:

- 1) teoksen yleinen esittämisoikeus,
- 2) oikeus välittää teos yleisölle radio- tai televisiolähetyksessä,
- 3) oikeus välittää teos yleisölle tietoverkossa,
- 4) oikeus tallentaa teos ja levittää teoksen tallenteita yleisölle, sekä
- 5) oikeus liittää teos liikkuvaan kuvaan (synkronointi) teosten massakäytön tilanteissa.

14. Asiakassopimuksen mukainen yksinomainen oikeuksien luovutus sisältää kaikki edellä mainitut oikeusluokat sekä Suomen ja muut maat, ellei oikeudenhaltija-asiakas ole toisin yhdistykselle ilmoittanut.¹⁶

5.3.2. Sopimuslisenssiin perustuva valtuutus

15. Tiettyjen teosten käyttötilanteiden osalta Teoston valtuudet toimia markkinoilla säveltaiteen oikeudenhaltijoiden puolesta perustuvat yhdistyksen asemaan tekijänoikeuslain 26 §:n mukaisena, opetus- ja kulttuuriministeriön (jäljempänä OKM) hyväksymänä sopimuslisenssijärjestönä. Sopimuslisenssijärjestelmän keskeisin toiminta-ajatus on, että sopimus, jonka tekijänoikeusjärjestö solmii asiakassopimusten nojalla edustamiensa oikeudenhaltijoiden puolesta, sitoo myös sellaisia oikeudenhaltijoita, jotka eivät ole asiakassuhteessa kyseiseen järjestöön. Järjestön valinta sopimuslisenssijärjestöksi edellyttää, että järjestö edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on oikeuksia tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla käytettäviin teoksiin.¹⁷

16. Käytännössä sopimuslisenssijärjestönä toimiva tekijänoikeusjärjestö voi myöntää käyttäjille niin sanottuja laajennettuja kollektiivisia käyttöluovia tekijänoikeuslain 2 luvussa yksilöityihin käyttötarkoituksiin. Sopimuslisenssiin

¹⁴ Teoston hallituksen päätös 17.5.2017. Uudistettu sopimus astui voimaan 1.6.2017.

¹⁵ Teoston verkkosivut, Oikeudenhaltijoiden asiakassopimus uudistui, <https://www.teosto.fi/teosto/artikkelit/oikeudenhaltijoiden-asiakassopimus-uudistui>.

¹⁶ Teoston asiakassopimus, 2 §.

¹⁷ Tekijänoikeuslaki 26 § 2 mom.

perustuvan käyttöluvan saanut markkinatoimija voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tietyn alan tekijöiden teoksia, ellei oikeudenhaltija ole sitä erikseen kieltänyt. Saatuaan tällaisen avoimen, ei-teoskohtaisen käyttöoikeuden sopimuslisenssijärjestöltä käyttäjällä on täysi varmuus siitä, että kyseisen järjestön ulkopuolisten oikeudenhaltijoiden korvausvaateet kohdistetaan kyseisen käyttöluvan kattamissa käyttötilanteissa yhteishallinnointijärjestöön, ei teoksen käyttäjään.¹⁸

17. OKM on hyväksynyt Teoston toimimaan sopimuslisenssijärjestönä seuraavilla sävellysteosten käyttöalueilla¹⁹:

- lähettäminen radiossa ja televisiossa,
- lähetystekninen tallentaminen,
- lähettäjäryityksen arkistossa olevaan televisio- tai radio-ohjelmaan sisältyvän teoksen uudelleen käyttäminen,
- edelleen lähettäminen ja
- käyttö televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelussa.

5.3.3. Oikeuksien itsehallinnointi ja sopimuksen osittainen irtisanominen

18. Teoston asiakassopimuksen 3 §:n mukaan päätösvalta käytännössä kollektiivisesti hallinnoitavien oikeuksien laajuudesta ja oikeuksien mahdollisesta osittaisesta palautumisesta oikeudenhaltijalle on Teoston hallituksella. Yhdistys onkin tarjonnut jo ennen vuonna 2017 toteutettua sopimusuudistusta oikeudenhaltijoille mahdollisuuden irrottaa tiettyjä teosten käyttöalueita koskevat oikeutensa itsehallinnointiin. Teoston edelleen soveltamat itsehallinnointikäytännöt muodostavat käytännössä poikkeuksen Teoston asiakassopimuksen mukaiseen eksklusiivisen luovutuksen lähtökohtaan: irrotettuaan oikeuksia itsehallinnointiin, oikeudenhaltija neuvottelee kyseessä olevien käyttöalueiden osalta musiikin käytön ehdoista, laskuttaa sovitut käyttökorvaukset ja valvoo oikeuksiensa noudattamista itsenäisesti.

19. Kokonaan asiakassopimuksen ulkopuolelle on rajattu 4 §:n mukaan niin sanotut suuret oikeudet, joilla viitataan oikeuksiin esittää oopperaan, operettiin, balettiin, näytelmään, pantomiimiin tai muuhun vastaavaan näyttämöteokseen tai kuunnelmaan sävellettyä musiikkia sen alkuperäisessä esitysyhteydessä.

¹⁸ Tekijänoikeusjärjestön suoraan edustamiin tekijöihin sovellettavia korvausten tilitysperusteita sovelletaan lähtökohtaisesti myös niihin oikeudenhaltijoihin, joita järjestö ei suoraan edusta. Tekijänoikeusjärjestön ulkopuolisella oikeudenhaltijalla on kuitenkin oikeus vaatia teoksensa käytöstä henkilökohtainen korvaus myös silloin, kun järjestön tilityssääntöjen mukaan järjestön asiakkailla ei mainittua oikeutta ole; tekijänoikeuslaki 26 § 4 ja 5 mom.

¹⁹ OKM verkkosivut, Sopimuslisenssijärjestöt ja niiden hyväksyminen, <https://minedu.fi/sopimuslisenssit>.

20. Teoston hallitus on myös päättänyt, että kaikkien yhdistyksen edustamien oikeudenhaltijoiden teosten lisensointi pelien yhteyteen toteutetaan automaattisesti ilman erillistä ilmoitusta asiakkaiden itsehallinnointina. Kyseisellä käyttöalueella sekä tallentamista, kopiointia, levittämistä että jakelua koskevat oikeudet on käytännössä palautettu oikeudenhaltijoille. Tilanteissa, joissa pelimusiikkia käytetään muussa kuin pelien yhteydessä (esim. julkinen esittäminen, välittäminen yleisölle mediassa), käyttöluvan voi myöntää kuitenkin ainoastaan Teosto.²⁰
21. Teoston hallitus on lisäksi päättänyt mahdollistaa teoskohtaisen itsehallinnon kaikille oikeudenhaltija-asiakkailleen seuraavilla käyttöalueilla:
- AV-alueen tietyt tuotannot: tv-trailerit, tunnusmusiikki, johtoaihe sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden ulkopuoliseen levitykseen menevät draamatuotannot (synkronointioikeudet; Teosto hallinnoi esitysoikeuksia),²¹
  - tuotantomusiikki: pitkät elokuvat, mainokset²², kaupalliset lyhytelokuvat/dokumentit sekä yritysesitykset ja markkinointivideot (synkronointioikeudet; Teosto hallinnoi esitysoikeuksia)²³ sekä
  - tietyt kriteerit täyttävät musiikkipainotteiset näyttämöesitykset.²⁴
22. Teoston hallituksen päättämien itsehallinnointialueiden lisäksi yhdistyksen oikeudenhaltija-asiakas voi asiakassopimukseen vuonna 2017 lisätyn 19 a §:n mukaan irtisanoa sopimuksen osittain irrottamalla Teoston hallinnoinnista edellä mainittuja oikeusluokkia tai maantieteellisiä alueita²⁵. Irrottavia oikeusluokkia ei voi jakaa osiin. Irrottaminen ei voi koskea yksittäistä maata

²⁰ Teoston verkkosivut, Pelimusiikin itsehallinnointi, <http://www.teosto.fi/teosto/artikkelit/pelimusiikin-itsehallinnointi>; Teoston johtokunnan kokouksen pöytäkirja 09/2006 (14.12.2006, § 9) ja sen liite 16 Teosten käyttö peleissä ja Teoston toiminta pelejä koskevilla markkinoilla.

²¹ Koskee tekijän itse nimeämien teosten tallentamisoikeuksia (äänen ja kuvan liittäminen yhteen kuvataallenteella). Itsehallinnointi ei koske musiikin tallentamista TV-ohjelmaan tai videolle, joka on tarkoitettu yksityiseen käyttöön. Teosto perii kopiointikorvauksen myös itsehallinnoituja teoksia sisältävistä kuvataallenteista. Teoston kevätkokouksen pöytäkirja 26.4.2001, § 14, ja sen liite 5, Tilitys- ja asiakassuhdesäännösten (Asiakassopas) muutokset.

²² Teoston asiakassopimuksen 5 §:ssä on todettu myös erikseen, että lupa teoksen tallentamiseen mainokseen kysytään aina etukäteen oikeudenhaltijalta. Oikeudenhaltija määrittää mahdollisen käyttöluvan ehdot. Teoston hallitus voi kuitenkin antaa yksityiskohtaisempia määräyksiä mainosmusiikin oikeuksien hallinnoimisesta.

²³ Teoston hallituksen kokousten pöytäkirja 12/2012 (24.10.2012: § 12) ja sen liite 12.1, Tuotantotarkoitukseen sävelletyn musiikin tallentamisoikeuksia ja av-tallentamisoikeuksia koskeva itsehallinnointi.

²⁴ Oikeudenhaltijan itsehallinnointi-ilmoitus koskee vain sitä teosta tai niitä teoksia, jotka kustantaja/tekijä on ilmoittanut ottavansa itsehallinnointiin. Muut kuin itsehallinnoitaviksi ilmoitetut teokset pysyvät Teoston hallinnoinnissa; Teoston hallituksen kokousten pöytäkirjat 12/2012 (24.10.2012, § 13) sekä 5/2013 (17.4.2013, § 8)

²⁵ Maantieteellisten alueiden irrottaminen on ollut mahdollista jo 1990-luvun puolivälistä alkaen, mutta tästä ei ole ollut mainintaa asiakassopimuksessa; Teoston vastaus KKV:n selvityspyyntöön 31.10.2014 (21.11.2014), s. 4.

pienempää maantieteellistä aluetta. Osittainen irtisanominen koskee kaikkia asiakassopimuksen piiriin kuuluvia teoksia.²⁶

23. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista annetun direktiivin (2014/26/EU, jäljempänä yhteishallinnointidirektiivi) 5 artiklan 3 kohta ja direktiivin täytäntöön panneen tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (1494/2016, jäljempänä yhteishallinnointilaki) 7 § edellyttävät, että oikeudenhaltijoilla on Teoston kaltaisille yhteishallinnointiorganisaatioille antamansa valtuutuksen estämättä oikeus myöntää suoria lisenssejä myös valitsemiensa oikeuksien ja teosten ei-kaupalliseen käyttöön. Ei-kaupallisella käytöllä tarkoitetaan ensisijaisesti sellaista käyttöä, joka tapahtuu muussa kuin ansiotarkoituksessa, mutta myös tilannetta, jossa oikeudenhaltija haluaa myöntää lisenssin käyttäjälle vastikkeetta.²⁷ Teoston ei-kaupallista käyttöä koskevien käytäntöjen mukaan luvan ei-kaupalliseen käyttöön voi myöntää yksinomaan itse oikeudenhaltija. Oikeudenhaltijan tulee kuitenkin ilmoittaa myöntämistään luvista Teostolle. Lupa voi koskea vain tiettyä musiikin käyttötapahdumaa tai -tilannetta.²⁸

6. Alustava kilpailuoikeudellinen arvio

6.1. Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

24. Kilpailulain 3 §:n mukaan epäiltyyn kilpailunrajoitukseen tulee soveltaa kansallisen lain lisäksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklan säännöksiä silloin, kun tarkasteltava menettely on omiaan vaikuttamaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (ns. kauppakriteeri).
25. Unionin oikeuskäytännössä vakiintuneen tulkinnan mukaan kilpailunrajoitus on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jos on riittävästi aihetta epäillä, että sillä voi olla tosiasiallinen tai mahdollinen, suora tai välillinen vaikutus jäsenvaltioiden välisen kaupan rakenteeseen.²⁹ Kaupan käsitteen tulkitaan kattavan paitsi perinteisen, vähintään kahden jäsenvaltion välillä tapahtuvan tavaroiden ja palveluiden vaihdannan myös kaiken muun ra-

²⁶ Teoston asiakassopimus, 19 a §.

²⁷ HE 119/2016 vp, s. 45.

²⁸ Ilmoitusta koskevasta lomakkeesta käy ilmi, että oikeudenhaltijan tulee vakuuttaa Teostolle, ettei hän ole saanut tai tule saamaan suorasta lisenssistä välitöntä tai välillistä korvausta; ks. [Lomake: Ilmoitus teoksen ei-kaupallisesta käytöstä](#) (pdf).

²⁹ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevista suuntaviivoista (2004/C101/07), kohta 23 ja siinä viitattu oikeuskäytäntö.

jat ylittävän taloudellisen toiminnan, mukaan lukien yritysten sijoittautumisen.³⁰ Kauppakriteerin täyttymisen arvioinnissa tulee ottaa huomioon menettelyn ja sen vaikutusalaan liittyvien tuotteiden luonne sekä asianosaisen markkina-asema ja merkitys.³¹

26. Tekijänoikeusjärjestöt ovat tärkeitä kauppakumppaneita uusille maantieteellisille markkinoille pyrkiville teosten käyttäjille. Suomen markkinoille pyrkivien säveltaiteen teoksia omissa palveluissaan ja tavaroissaan hyödyntävien yritysten on useimmiten välttämätöntä sopia musiikin käytöstä liiketoimintansa Teoston kanssa, sillä Teosto hallinnoi muiden tekijänoikeusjärjestöjen kanssa solmimiensa vastavuoroisuussopimusten johdosta Suomessa merkittävää osaa paitsi suomalaisista myös ulkomaisista tekijänoikeuden suojaamista säveltaiteen teoksista. Teoston tarjoamiin säveltaiteen teoksia koskeviin blankettilisensseihin liittyykin selviä markkinoille tuloa helpottavia elementtejä. Nyt arvioitava Teoston asiakassopimuksen ehtokokonaisuus vaikuttaa kuitenkin siihen, missä määrin oikeudenhaltijat voivat luovuttaa yksittäisiä teoksiaan koskevia oikeuksia ja myöntää suoria käyttöluvia kolmansille, mahdollisesti myös muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille, osapuolille.
27. Teoston menettelyä on tarkasteltu täten myös siitä näkökulmasta, millaisia vaikutuksia sillä voi olla teosten käyttäjien ja potentiaalisten siirronsaajien mahdollisuuksiin toimia markkinoilla. Asiassa on kilpailulain 7 §:n ohella sovellettava SEUT 102 artiklaa.

6.2. Sovellettava lainsäädäntö

6.2.1. Kilpailulain 4 §

28. Kilpailulain 4 §:n 2 kohdan mukaan määräävä markkina-asema katsotaan olevan elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä, jolla koko maassa tai tietyllä alueella on yksinoikeus tai muu sellainen määräävä asema tietyillä hyödykemarkkinoilla, että se merkittävästi ohjaa hyödykkeen hintatasoa tai toimitusehtoja taikka vastaavalla muulla tavalla vaikuttaa kilpailuolosuhteisiin tietyllä tuotanto- tai jakeluportaalla.

³⁰ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevista suuntaviivoista (2004/C101/07), kohta 19 ja siinä viitattu oikeuskäytäntö.

³¹ Ks. esim. asia C-22/71 - Béguelin Import v G.L. Import Export, Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 25.11.1971, kohta 18. Kauppakriteerin täyttymisen arviointi ei kuitenkaan ole riippuvainen menettelyn arvioinnin kannalta relevanttien maantieteellisten markkinoiden määritelmästä, ks. Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevista suuntaviivoista (2004/C101/07), kohta 22.

29. Määräävä markkina-asema ilmenee mahdollisuutena estää tehokas kilpailu markkinoilla ja toimia markkinoilla kilpailijoista, asiakkaista ja tavarantoimittajista riippumattomalla tavalla.³² Määräävässä asemassa oleva elinkeinonharjoittaja voi käyttää markkinavoimaansa hyväksi ilman, että se välittömästi ja merkittävästi menettää markkinaosuuttaan kilpailijoille.

6.2.2. Kilpailulain 7 § ja SEUT 102 artikla

30. Kilpailulain 7 §:n mukaan yhden tai useamman elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän määräävän markkina-aseman väärinkäyttö on kiellettyä. Kilpailulain 7 § perustuu SEUT 102 artiklaan ja sitä on tulkittava yhdenmukaisesti kyseisen artiklan ja sitä koskevan unionin tuomioistuinten soveltamiskäytännön kanssa.

31. SEUT 102 artiklan mukaan sisämarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

32. Kilpailulain 7 §:n 2 momentin ja SEUT 102 artiklan 2 kohdan mukaan väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

1) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;

2) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;

3) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppanien samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasetelmaan asettavalla tavalla; tai

4) sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

33. Kilpailulain 7 §:n ja SEUT 102 artiklan väärinkäyttömuotojen esimerkkiluettelo ei ole tyhjentävä. Keskeistä väärinkäytön arvioinnissa on, millaisia vaikutuksia toimivalle kilpailulle määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen menettelyllä on ollut.

34. Määräävän markkina-aseman saavuttaminen ei ole kiellettyä. Unionin oikeuskäytännön mukaan määräävä markkina-asema tuo kuitenkin elinkeinonharjoittajalle erityisvastuun, jonka mukaan määräävässä asemassa ole-

³² Ks. esim. asiat 27/76 United Brands Company ja United Brands Continentaal BV v. komissio, kohta 65 ja 85/76 Hoffmann-La Roche & Co. AG v. komissio, kohta 38.

van yrityksen tulee varmistua siitä, ettei sen toiminta haittaa toimivaa ja vääristymätöntä kilpailua sisämarkkinoilla.³³ Epäillyn määräävän aseman väärinkäytön arviointi perustuu menettelyn kilpailuvaikutusten objektiiviseen ja kokonaisvaltaiseen arviointiin.³⁴

35. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määräävässä asemassa olevan yrityksen menettely, joka muutoin katsottaisiin SEUT 102 artiklan kieltämäksi määräävän markkina-aseman väärinkäytöksi, voi kuitenkin olla oikeutettua, jos määräävässä asemassa oleva yritys voi osoittaa objektiiviset perustelut menettelylleen.³⁵

6.2.3. Kilpailulain 10 §

36. Kilpailulain 10 §:n mukaan KKV voi päätöksellään määrätä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset näitä elinkeinonharjoittajia velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne. KKV voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos asianosaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiaan tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

6.2.4. Keskeinen oikeuskäytäntö

37. Unionin tuomioistuimen ja Euroopan komission tekijänoikeuksia ja niihin liittyviä lähioikeuksia hallinnoivia järjestöjä koskevassa ratkaisukäytännössä on tarkasteltu niin tekijänoikeusjärjestöjen keskinäisiä suhteita (vastavuoroisuussopimukset) kuin järjestöjen menettelyitä suhteessa sekä oikeudenhaltija- että käyttäjäasiakkaisiin. Määräävässä asemassa olevien tekijänoikeusjärjestöjen tekijöiltä edellyttämien sitoumusten ja oikeudenluovutusten mahdollista kilpailusääntöjen vastaisuutta arvioitaessa keskiöön ovat nousseet erityisesti oikeudenhaltija-asiakkaille määrättyjen sitoumusten välttämättömyys sekä sitoumuksista aiheutuvien rajoitusten kohtuullisuus.
38. Vuonna 1971 annetussa niin kutsutussa *GEMA I* -päätöksessä komissio arvioi muun ohella saksalaisen tekijänoikeusjärjestön edellyttämän oikeuksien luovutuksen laajuutta. Säveltaiteen tekijöitä ja kustannusyhtiöitä edustava GEMA oli asettanut jäsenyytensä edellytykseksi sen, että oikeudenhaltijoi-

³³ Esim. asia C-413/14 P Intel Corporation Inc. v. Komissio, Unionin tuomioistuimen tuomio 6.9.2017, kohdat 133 ja 135 oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia C-209/10 Post Danmark A/S v. Konkurrencerådet, Unionin tuomioistuimen tuomio 27.3.2012, kohdat 23 ja 24 oikeuskäytäntöviittauksineen.

³⁴ Komission tiedonanto, Ohjeita komission ensisijaisista täytäntöönpanotavoitteista sovellettaessa EY:n perustamissopimuksen 82 artiklaa yritysten määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvaan markkinoiden sulkemiseen (2009/C45/02), kohdat 6 ja 7.

³⁵ Esim. Asia T-83/91 Tetra Pak II, kohdat 136 ja 207; Asia 27/76 United Brands, kohta 184; Asia T-201/04 Microsoft v komissio, kohdat 319 ja 333.

den tuli luovuttaa järjestölle kaikki tekijänoikeutensa yksinoikeudella ja maailmanlaajuisesti niin olemassa oleviin kuin tuleviin teoksiinsa vähintään kuuden vuoden jaksoksi. Oikeuksien luovutus koski myös teknisen tai oikeudellisen kehityksen seurauksena oikeudenhaltijoille syntyviä oikeuksia.³⁶ Komission arvion mukaan GEMA:n jäsenilleen asettama velvoite kokonaisvaltaisesta oikeudenluovutuksesta ei ollut objektiivisesti perusteltavissa ja sitä voitiin pitää määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä. Komissio velvoitti kyseisellä päätöksellään GEMA:n sallimaan jäsenilleen oikeuksien luovutuksen rajaamisen koskemaan vain tiettyjä oikeuksien luokkia ja maantieteellisiä alueita.³⁷

39. Vuonna 1974 unionin tuomioistuin antoi ennakkoratkaisunsa asiassa *BRT v. SABAM*, jossa kansallisen tuomioistuimen arvioitavana oli belgialaisen tekijänoikeusjärjestön tekijäasiakkailleen asettama vaatimus kaikkien sekä nykyisten että tulevien tekijänoikeuksien kokonaisvaltaisesta luovuttamisesta sekä määräys siitä, että luovutetut oikeudet säilyvät järjestön hallinnassa viisi vuotta tekijän eroamisen jälkeen.³⁸ Tuomioistuin linjasi tuolloin, että kilpailulainsäädännön vastaiseksi väärinkäytöksi voidaan katsoa menettely, jossa määräävässä asemassa oleva tekijänoikeuksia hallinnoiva toimija määrää jäsenilleen sellaisia sitoumuksia, jotka eivät ole *välttämättömiä* sen toimialaan liittyvän tarkoituksen toteuttamiseksi ja jotka näin ollen *kohtuuttomalla tavalla rajoittavat* jäsenen vapautta käyttää tekijänoikeuksiaan.³⁹
40. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen tulkinnan mukaan tekijänoikeusjärjestön toiminnan laillisena päämääränä voidaan pitää tekijöiden oikeuksien turvaamista suhteessa teosten käyttäjiin.⁴⁰ Tämän tavoitteen toteutuminen edellyttää *BRT v. SABAM* -asiassa esitetyn tulkinnan mukaan oikeuksien luovuttamista tekijältä tekijänoikeusjärjestölle *tarpeellisessa määrin*. Oikeuksien luovutusta tekijänoikeusjärjestölle koskevia ehtoja arvioitaessa tuleekin unionin tuomioistuimen mukaan tarkastella sitä, ylittääkö tekijänoikeusjärjestön menettely välttämättömyyden rajat ottaen huomioon yksittäisen tekijän intressin siihen, että hänen määräämisvaltaansa hänen teokseensa nähden

³⁶ Komission päätös asiassa 71/224/EEC GEMA I, annettu 2.6.1971, kohdat I A 1 ja I A 4.

³⁷ Komission päätös asiassa 71/224/EEC GEMA I, annettu 2.6.1971, kohta II C 2 ja Artikla 1(7). Päätöksessä mainittiin yhteensä seitsemän oikeusluokkaa. GEMA haki mainittuun päätökseen muutosta oikeuksien luovutusta ja jäsenyyden kestoa koskevan määräyksen osalta ja esitti, että taloudellisista syistä johtuen jäsenyydelle tulisi asettaa kolmen vuoden vähimmäiskesto. Komissio päätyi muuttamaan vuoden 1971 ratkaisuaan niin kutsutulla GEMA II -päätöksellään pidentämällä jäsenyyden vähimmäisaikaa aiemmasta vuodesta GEMA:n esittämään kolmeen vuoteen; ks. Komission päätös asiassa 72/268/EEC GEMA II, annettu 6.7.1972.

³⁸ Asia C-127/73 BRT v. SABAM, Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 27.3.1974, kohdat 3–4.

³⁹ Asia C-127/73 BRT v. SABAM, kohta 15 ja tuomiolauselma 1(a).

⁴⁰ Asia C-395/87 Tournier, Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 13.7.1989, kohta 31. Myös asia C-52/07 Kanal 5 ja TV 4, Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.12.2008, kohta 33. Vastaava vaatimus sisältyy yhteishallinnointidirektiiviin ja kansalliseen yhteishallinnointilakiin: yhteishallinnointilain 6 §:n mukaan tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoiva organisaatio ei saa asettaa edustamilleen oikeudenhaltijalle velvoitteita, jotka eivät ole tarpeen tämän oikeuksien ja etujen suojelemiseksi tai tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien tehokkaaksi hallinnoimiseksi.

ei rajoiteta enempää kuin on tarpeen.⁴¹ Ehtojen kohtuuttomuutta on arvioitava ottaen huomioon kunkin määräyksen luonteesta sellaisenaan ja määräyksistä yhdessä aiheutuva vaikutus.⁴² Menettelyn arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös kaikki asiaan liittyvät edut.⁴³

41. Komission arvioitavana olleessa tapauksessa *Banghalter & Homem Christo v. SACEM* (niin sanottu Daft Punk -päätös) tarkasteltiin ranskalaisen tekijänoikeusjärjestön päätöstä kieltäytyä ottamasta jäseniksi tekijöitä, jotka halusivat pitää itsehallinnoinnissa muun muassa teostensa internet-jakeluun liittyvät oikeudet.⁴⁴ Asiassa vuonna 2002 antamassaan päätöksessä komissio totesi itsehallinnon kieltämisen edellyttävän *poikkeuksellisia ja perusteltuja syitä*. Komission näkemyksen mukaan tekijänoikeusjärjestö ei saa asettaa tekijäasiakkailleen rajoituksia, jotka eivät ole ehdottoman välttämättömiä. Komissio korosti ratkaisussa teknologian kehityksen merkitystä arvioitaessa rajoitusten sallittavuutta: komission näkemyksen mukaan uudet teknologiat ovat laskeneet tekijänoikeuden hallinnointiin liittyviä transaktiokustannuksia sekä tosiasiallisesti helpottaneet tekijänoikeuksien yksilöllistä hallinnointia.⁴⁵ Komissio arvioikin ratkaisussaan, että kyseessä olleita tekijänoikeusjärjestön asettamia oikeuksien luovutusta koskevia vaatimuksia ei teknologian kehityksen vuoksi voida pitää ehdottoman välttämättöminä.⁴⁶

6.3. Teoston asema markkinoilla

6.3.1. Relevantit markkinat

42. Tekijänoikeuden haltijalla on tekijänoikeuslain nojalla lähtökohtaisesti yksinomainen oikeus määrätä suojan kohteena olevan teoksen käytöstä. Oikeudenhaltijalla on kuitenkin täysi vapaus luovuttaa tekijänoikeus valitsemalleen

⁴¹ Asia C-127/73 BRT v. SABAM, kohdat 10–11.

⁴² Asia C-127/73 BRT v. SABAM, kohta 13.

⁴³ Tällä tavoin on mahdollista saavuttaa tasapaino tekijöiden omien teosten käytön mahdollisimman suuren vapauden ja tekijöiden oikeuksien mahdollisimman tehokkaan hallinnon välillä; asia C-127/73 BRT v. SABAM, kohdat 7–8.

⁴⁴ Tekijät eivät pitäneet tekijänoikeusjärjestön vaatimuksia välttämättöminä järjestön toimialaan liittyvän tarkoituksen toteuttamiseksi ja katsoivat järjestön kohtuuttomalla tavalla rajoittavan heidän vapautta käyttää tekijänoikeuksiaan. Tekijänoikeusjärjestö perusteli käytäntöään sillä, että se estää tekijöitä luovuttamasta oikeuksiaan liian helposti tahoille, joilla on enemmän neuvotteluvoimaa kuin tekijöillä. Tekijänoikeusjärjestö toi myös esiin, että järjestön hallinnointikulut kasvaisivat tekijöiden luovuttaessa järjestölle vain oikeudet, joiden käytöstä maksu on vaikeasti ja korkein kustannuksin kerättävissä; Komission päätös asiassa COMP/C2/37.219 – *Banghalter & Homem Christo v SACEM*, s. 2–4.

⁴⁵ Komission päätös asiassa COMP/C2/37.219 – *Banghalter & Homem Christo v SACEM*, annettu 12.8.2002, s. 10–11.

⁴⁶ Komissio ei myöskään pitänyt todennäköisenä, että itsehallinnon mahdollistaminen johtaisi siihen, että useat tekijät vetäisivät oikeuksia pois järjestöstä, sillä näin ei ollut käynyt niissä jäsenvaltioissa, joissa tiettyjen oikeuskategorioiden itsehallinnointi oli mahdollista; Komission päätös asiassa COMP/C2/37.219 – *Banghalter & Homem Christo v SACEM*, s. 11–12.

toimijalle kokonaan tai osittain. Edelleen oikeudenhaltijalla on pääsääntöisesti⁴⁷ vapaus päättää siitä, millä tavalla hänen teostensa lisensointi järjestetään: oikeudenhaltija voi toimia markkinoilla itsenäisesti ja sopia teosten käytöstä suoraan käyttäjien kanssa tai vaihtoehtoisesti hyödyntää erilaisten markkinatoimijoiden (esim. kustantaja tai yhteishallinnointia harjoittava organisaatio) tarjoamia tekijänoikeuksien hallinnointipalveluita.

43. Merkittävimpiä tekijänoikeuksien hallinnointipalveluita tarjoavia toimijoita ovat tekijänoikeusjärjestöt. Tekijänoikeusjärjestöt voivat myöntää käyttöoikeuksia tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin ja sopia käytöstä maksettavasta korvauksesta joko suoraan oikeudenhaltijoilta tai ulkomaiselta sisarjärjestöltään saamansa valtuutuksen nojalla, ilman velvollisuutta neuvotella käytön ehdoista erikseen oikeudenhaltijoiden kanssa. Järjestöt tilittävät keräämänsä korvaukset oikeudenhaltijoille tyypillisesti käyttäjien järjestölle raportoimien tietojen perusteella, vähennettyään lisensointituitoista ensiksi hallinnointipalkkion. Lisensointitoiminnan ja tilitysten ohella tekijänoikeusjärjestöt valvovat edustamansa repertoaarin käyttöä markkinoilla oikeudenhaltijoiden puolesta ja ryhtyvät tarvittaessa toimenpiteisiin mahdollisten oikeudenloukkauksien pysäyttämiseksi.
44. Tekijänoikeusjärjestöt harjoittavat tyypillisesti myös edunvalvontaa ja pyrkivät edistämään luovien alojen ammattilaisten toimintaedellytyksiä markkinoilla. Tekijänoikeusjärjestöt hyväksyvätkin jäsenikseen ja oikeudenhaltija-asiakkakseen tyypillisesti vain tietyn taiteenalan oikeudenhaltijoita. Tämän johdosta eri alojen oikeudenhaltijoille tarjottavien tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden tarjoajien voidaan arvioida toimivan keskenään erillisillä relevanteilla markkinoilla. KKV:n alustavan arvion mukaan käsillä olevan asian arvioinnin kannalta relevantteina markkinoina suhteessa oikeudenhaltijoihin voidaan täten pitää *säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden markkinoita*.
45. Oikeudenhaltijoiden lisäksi tekijänoikeusjärjestöt palvelevat markkinoilla erilaisia suojattujen teosten käyttäjiä. Teoston kaltaisten tekijänoikeusjärjestöjen myöntämät avoimet käyttöluvat koskevat tyypillisesti koko järjestön edustamaa repertoaaria, eli teoskatalogia, joka muodostuu asiakas- ja vastavuoroisuussopimusten sisältämien valtuutusten kattamista teoksista. Suomessa tekijänoikeusjärjestöt voivat myöntää tiettyjen tekijänoikeuslaissa määriteltujen käyttötapojen osalta käyttöluvia myös edustamansa repertoaarin ulkopuolisiin teoksiin OKM:n asiassa antaman päätöksen nojalla. Tällaisissa blankettilisensseissä ei siis yksilöidä etukäteen, mitä yksittäisiä teoksia käyttäjä on oikeutettu tai tulee tosiasiaassa käyttämään. Tekijänoikeusjärjestöjen

---

⁴⁷ Tekijänoikeuslain sopimuslisenssisäännökset eivät kiellä yksilöllistä sopimista oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välillä. Sopimuslisenssisäännökset rajoittavat kuitenkin tiettyjen käyttötilanteiden osalta oikeudenhaltijoiden oikeutta kieltää oman teoksensa käyttö, ja varmistavat tällä tavoin käytännössä, että käyttäjät voivat hankkia kyseistä käyttötapaa koskevat luvat keskitetysti tekijänoikeusjärjestöltä. Tekijänoikeuslakiin sisältyy sopimuslisenssisäännösten lisäksi ns. täysiä oikeuden rajoituksia ja pakkolisenssisäännöksiä, joiden kattamien käyttötapojen osalta teosten käyttö ei edellytä lainkaan oikeudenhaltijan lupaa; ks. tekijänoikeuslain 2 luku.

toiminnassa vaihdannan kohteena oleva hyödyke ei täten tyypillisesti vastaa oikeudenhaltijan suoraan käyttäjälle myöntämää, tiettyihin teoksiin kohdistuvaa käyttö lupaa.⁴⁸ Vaikka blankettilisenssien ja suorien lisenssien ominaisuuksiin liittyy selviä eroja, käyttäjän näkökulmasta kyseiset hyödykkeet voivat tietyissä käyttötilanteissa olla vaihtoehtoisia tapoja varmistaa teosten hyödyntämisen luvallisuus. KKV onkin arvioinut alustavasti, että nyt arvioitavan menettelyn kannalta relevantteina markkinoina voidaan pitää myös *säveltaiteen teosten käyttöä koskevien oikeuksien markkinoita*.

46. Rajat ylittävää tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden kauppaa ei ole pääsyt toistaiseksi merkittävässä määrin syntymään. Oikeuksien luovutuksen yksinomaisuuden johdosta toiseen maahan sijoittuneen tekijänoikeusjärjestön tarjoamien hallinnointipalveluiden hyödyntäminen on ennen yhteishallinnointilainsäädännön uudistusta edellyttänyt käytännössä oikeudenhaltijan kaikkien oikeuksien hallinnoinnin keskittämistä kyseiselle tekijänoikeusjärjestölle.⁴⁹ Edellä todetusti tekijänoikeusjärjestöt edustavat keskinäisten vastavuoroisuussopimustensa nojalla myös muiden tekijänoikeusjärjestöjen repertoaareja; kukin järjestö voi kuitenkin myöntää käyttö lupia näiden edustus sopimusten nojalla lähtökohtaisesti vain tietyille, tyypillisesti yhteen valtioon rajautuvalle maantieteelliselle alueelle. Vastavuoroisuussopimusten johdosta eri maissa toimivien järjestöjen välille ei siis ole päässyt syntymään kilpailuasetelmaa myöskään tekijänoikeuksien lisensoinnin markkinoilla.⁵⁰ Säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnointia ja teosten käyttöoikeuksia koskevat markkinat voidaankin KKV:n alustavan arvion mukaan rajata tällä hetkellä *maantieteellisesti kansallisiksi*.

⁴⁸ Ks. mm. kilpailuneuvoston päätös dnro 5/359/95, annettu 5.10.1995, s. 33. Myös oikeudenhaltijoilla ja tekijänoikeuksien hallinnointipalveluita tarjoavilla muilla elinkeinonharjoittajilla on mahdollisuus myöntää suoria käyttö lupia, jotka koskevat kyseisen oikeudenhaltijan laajempaa teoskatalogia. Käyttö lupa voi kattaa kuitenkin ainoastaan sellaisia teoksia, joiden oikeudet ovat tosiasiallisesti luvan myöntäjän hallussa. Käytännössä oikeudenhaltijat ja oikeuksien tekijänoikeuksien hallinnointipalveluita tarjoavat toimijat eivät siis pysty tarjoamaan tekijänoikeusjärjestön blankettilisenssejä vastaavaa hyödykettä.

⁴⁹ Oikeuksien luovutuksen maantieteellistä rajausta koskevien asiakkuus- ja jäsenyysehtojen yleistyessä tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden markkinat voivat muuttua alueellisiksi tai kansainvälisiksi. Yksittäisten tekijöiden tekemään valintaan eri maissa toimivien järjestöjen välillä voivat luonnollisesti vaikuttaa esimerkiksi kulttuuriset ja kielelliset sekä asiointiin ja osallistumismahdollisuuksiin liittyvät tekijät. Tulee lisäksi huomata, että oikeudenhaltijat hyötyvät lähtökohtaisesti enemmän hallinnointipalveluiden ohella toteutettavasta edunvalvontatoiminnasta, jos ne liittyvät tekijänoikeusjärjestöön siinä maassa, jossa heidän teoksiaan hyödynnetään eniten. Yhteishallinnointidirektiivissä ja komission tapauskäytännössä on joka tapauksessa vahvistettu lähtökohta, jonka mukaan tekijänoikeusjärjestöt eivät voi syrjiä oikeudenhaltijoita kansalaisuuden, asuinpaikan tai sijoittautumispaikan perusteella tai kieltäytyä hallinnointipalveluidensa tarjoamisesta ilman objektiivisesti perusteltua syytä (ks. yhteishallinnointidirektiivin artikla 5 ja johdantolauseet 18 ja 19 sekä komission päätös asiassa IV/29.839 GVL, annettu 29.10.1981).

⁵⁰ Tekijänoikeusjärjestöjen toiminnan rajaaminen tietyille maantieteelliselle alueelle on ollut tarpeen erityisesti teosten käytön tehokkaan valvonnan kannalta. Tulee kuitenkin huomata, että verkkoympäristössä maantieteelliset tekijät eivät sinänsä rajoita tekijänoikeusjärjestöjen – tai yksittäisten oikeudenhaltijoiden – mahdollisuutta monitoroida repertoaarinsa kuuluvien teosten käyttöä.

47. Tekijänoikeusjärjestön oikeuksien hallinnointiin liittyvät menettelyt voivat vaikuttaa kilpailuolosuhteisiin myös sellaisilla markkinoilla, joilla suojattuja teoksia hyödynnetään. Vaikka erilaisilla hyödykemarkkinoilla toimiville asiakkaille myönnettävät lisenssit voivat olla sisällöltään hyvinkin erilaisia esimerkiksi luovutettavien oikeuksien, korvausperusteiden ja raportointivelvoitteiden osalta, käsiteltävänä olevan asian arvioinnin kannalta ei ole tarpeen täsmentää, millaisiin alamarkkinoihin Teoston erilaisten käyttäjäasiakkaiden taloudellinen toiminta jakaantuu.
48. Asian lopputulos huomioon ottaen relevanttien markkinoiden määritelmään ei ole tarpeen ottaa lopullisesti kantaa.

6.3.2. Teoston markkina-asema

49. Teosto on käytännössä ainoa säveltaiteen tekijöitä ja kustannusyhtiöitä Suomessa kollektiivisesti edustava markkinatoimija. Teoston asiakkaiksi tulleilta oikeudenhaltijoilta edellytetyn oikeuksien luovutuksen yksinomaisuuden johdosta Teoston asiakkaat eivät ole voineet hallinnoida itse tai valtuuttaa kolmansia osapuolia hallinnoimaan tiettyjä teoksiaan tai sellaisia oikeuksia, jotka ovat sisältyneet Teoston asiakassopimuksen mukaiseen oikeuksien luovutukseen. Edellä kuvatusti oikeudenhaltijat eivät myöskään lähtökohtaisesti kilpaile Teoston kanssa blankettilisenssejä edellyttävien käyttäjäryhmien näkökulmasta.
50. Teoston markkina-asemaa säveltaiteen teosten käyttöä koskevien oikeuksien markkinoilla vahvistavat asiakassopimuksen yksinomaisuusehdon lisäksi olennaisella tavalla Teoston ja sen ulkomaisten sisarjärjestöjen keskinäiset vastavuoroisuussopimukset. Mikään muu tekijänoikeuksia hallinnoiva markkinatoimija ei edusta Suomessa yhtä laajaa säveltaiteen teosten repertoaria kuin Teosto. Vaikka lainsäädäntö ei estä kilpailevien tekijänoikeusjärjestöjen perustamista Suomeen, blankettilisenssien myyntiin perustuvan toiminnan käynnistämiseen liittyy ilmeisiä transaktiokustannuksiin ja lisensointitoiminnan skaalaetuihin kytkeytyviä alalle tulon esteitä. Teostoa voidaan täten pitää tällä hetkellä myös Suomessa toimivien käyttäjäasiakkaiden näkökulmasta pakollisena kauppakumppanina säveltaiteen teoksia koskevien käyttöilupien osalta.
51. Toisaalta Teoston tosiasiallinen monopoliasema säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnoinnissa ja lisenssinmyöntäjänä Suomessa perustuu käytännössä lainsäädäntöön niillä säveltaiteen teosten massaluonteisilla käyttöalueilla, joilla OKM on myöntänyt sille ainoana säveltaiteen oikeudenhaltijoita edustavana toimijana niin sanotun sopimuslisenssijärjestön statuksen. Esimerkiksi säveltaiteen teosten käyttöä radiossa ja televisiossa koskevan sopimuslisenssisäännöksen johdosta Teosto voi myöntää säveltaiteen merkittävimpiin käyttäjäasiakkaisiin lukeutuville lähettäjäryityksille avoimen käyttöluvan myös sellaisiin teoksiin, jotka eivät todellisuudessa kuulu sen repertoriin.

52. KKV:n alustavan arvion mukaan Teostolla voidaan siten todeta olevan määräävä markkina-asema säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnoinnissa Suomessa sekä suhteessa oikeudenhaltija- että käyttäjäasiakkaisiin. Teostolla on myös oikeuskäytännössä useaan otteeseen arvioitu olevan määräävä markkina-asema säveltaiteen tekijänoikeuksien kollektiivisessa hallinnoinnissa Suomessa.⁵¹
53. Asian lopputulos huomioon ottaen Teoston markkina-asemaan ei kuitenkaan ole tarvetta ottaa lopullisesti kantaa tässä sitoumuspäätöksessä.

6.4. Teoston menettelyn arviointi

54. Tullessaan Teoston asiakkaaksi oikeudenhaltija luopuu teosta koskevasta päätösvallastaan sopimusehtojen määrittämässä laajuudessa. Asiakassopimuksen vakioehdon mukainen yksinomainen oikeuksien luovutus Teostolle tarkoittaa siis käytännössä yhtäältä sitä, ettei oikeudenhaltija voi myöntää itsenäisesti teoksiaan koskevia käyttöluovia, ellei hän ole erikseen irtisanonut asiakassopimusta sen oikeusluokan (tai maantieteellisen alueen) osalta, johon kyseinen käyttötilanne lukeutuu.⁵² Oikeudenhaltijoiden ja Teoston rinnakkainen lisensointitoiminta ei siis ole mahdollista niiden teosten käyttötapojen osalta, jotka kuuluvat asiakassopimuksen piiriin. Käytännössä kyseisissä käyttöluoissa sovelletaan Teoston määrittelemiä listahintoja ja sopimusehtoja.
55. Toisaalta mainitut asiakassopimuksen ehdot rajoittavat oikeudenhaltijoiden mahdollisuutta siirtää yksittäistä tai useampaa teostaan koskevat taloudelliset oikeudet (kokonaisuudessaan tai osittain) kolmansille osapuolille. Oikeudenhaltija ei siis voi tehdä sopimusta, jolla hän siirtäisi teoksen taloudelliset oikeudet esimerkiksi kertakorvausta tai juoksevaa rojaltia vastaan, ellei hän ole erikseen irtisanonut Teoston asiakassopimusta kyseisten oikeusluokkien osalta. Tyypillisimpiä esimerkkejä mahdollisista säveltaiteen teoksia koskevien taloudellisten oikeuksien siirronsaajista ovat tekijöiden omistamat yritykset, työnantajat, toimeksiantajat sekä kustannus-, levy- ja tuotantoyhtiöt.
56. Tekijänoikeusjärjestön harjoittama kollektiivinen oikeuksien hallinnointi ei tekijänoikeus- tai yhteishallinnointilainsäädännön näkökulmasta edellytä, että järjestön edustamat oikeudenhaltijat luovuttavat kaikkia olemassa olevia ja tulevaisuudessa syntyviä teoksiaan koskevat oikeutensa Teoston asiakassopimuksen mukaisesti yksinomaisesti yhdistykselle. Oikeuksien luovutuksen yksinomaisuudelle on kuitenkin esitetty unionin oikeuskäytännössä suoraan edellä mainittuun oikeudenhaltijoiden oikeuksien turvaamista koske-

⁵¹ Kilpailuneuvoston päätös dnro 96/690/2000, annettu 27.2.2002, ja korkeimman hallinto-oikeuden päätös dnro 1004/2/02, taltio 1198, annettu 19.5.2003, sekä niissä viitatuut kilpailuneuvoston päätökset dnro 5/359/95, annettu 5.10.1995, ja dnro 22/359/96, annettu 1.6.1998.

⁵² Suorien käyttöluopien myöntäminen ei kuitenkaan edellytä sopimuksen irtisanomista standardoitujen itsehallinnointialueiden kattamissa käyttötilanteissa (ks. alaluku 5.3.3).

vaan päämäärään liittyviä perusteita: tekijöiden toimintavapauden rajoittamisen on arvioitu olevan tarpeen yksittäisten tekijöiden suojaamiseksi ja luovien alojen tekijöiden edun ajamiseksi markkinoilla erityisesti kaupankäynnissä neuvotteluvoimaltaan vahvempien lisenssin- ja siirronsaajien kanssa.⁵³ Tekijänoikeusjärjestöjen rooli tekijöiden neuvotteluasemaa markkinoilla turvaavana toimijana onkin korostunut erityisesti neuvotteluissa suurten media-alan käyttäjäasiakkaiden kanssa. Säveltaiteen teosten perinteisten ja taloudellisesti merkittävien jakelukanavien – radion, television ja fyysisen levymyynnin – rinnalle on kuitenkin syntynyt viimeisten vuosikymmenien aikana merkittävässä määrin uusia teosten käyttötapoja, joiden osalta oikeudenhaltijoiden toimintavapauteen kohdistuvien rajoitusten tarpeellisuutta tulee arvioida erikseen.

57. Tekijänoikeusjärjestöjen toimintaan markkinoilla liittyä ilmeisiä tehokkuushyötyjä, jotka koskevat teosten käyttöoikeuksien lisensointiin liittyviä transaktiokustannuksia. Tekijänoikeuden taloudellisten oikeuksien hyödyntäminen on käytännössä aina sopimusperusteista: erilaisten oikeuksien siirtoa ja käyttöoikeuksien myöntämistä koskevaan sopimustoimintaan liittyviä kustannuksia syntyy, kun potentiaaliset sopimuskumppanit pyrkivät tunnistamaan ja ottamaan yhteyttä toisiinsa sekä neuvottelemaan oikeuksien siirron ja lisensoinnin ehdoista, toteuttavat sovitut suoritukset ja valvovat sopimuksen ehtojen noudattamista. Oikeuksien kollektiivinen hallinnointi voikin synnyttää säästöjä näissä transaktiokustannuksissa erityisesti niiden käyttötilanteiden osalta, joissa joko käytettävien teosten (ja tämän myötä yleensä myös oikeudenhaltijoiden) tai teosten käyttäjien määrä on huomattava.
58. Tällaisissa massaluonteisissa teosten käyttötilanteissa, joissa yksittäisten käyttäjien ja käyttötapauksien määrä on huomattava, tai joissa lisenssaajien määrä on pieni, mutta ne ovat markkina-asemansa johdosta merkittävässä roolissa teoksen yleisön saataviin saattamisessa, oikeudenhaltijoiden kyvyn neuvotella teosten käytöstä, valvoa lisenssin ehtojen toteutumista ja hallinnoida teoskäyttöön liittyviä korvausvirtoja voidaan perustellusti arvioida olevan rajoittunut. Tekijänoikeusjärjestöjen tarjoamat blankettilisenssi-tuotteet ovatkin useimmiten lisensoinnin alhaisten transaktiokustannusten johdosta taloudellisesti kannattavia sekä tekijöiden että käyttäjien kannalta. Teosten massakäyttöä koskevien oikeuksien keskitetty hallinnointi voi myös helpottaa oikeuksien valvontaa ja suojata teosten käyttäjiä rinnakkaisilta neuvottelu- ja korvausvaatimuksilta.⁵⁴

⁵³ Ks. asia C-127/73 BRT v. SABAM, kohta 15 ja tuomiolauselma 1(a) ja komission päätös asiassa IV/29.971 – GEMA Statutes (ns. GEMA III), annettu 4.12.1981, kohta 37. Toisaalta itsehallinnon mahdollistamisen on väitetty johtavan kollektiivihallinnon solidaarisuusperiaatteen kanssa ristiriidassa olevaan ”kermankuorintaan”, jossa kollektiivin hallinnoitavaksi jäävät ainoastaan taloudellisesti merkityksellimmät oikeudet; ks. komission päätös asiassa COMP/C2/37.219 – Banghalter & Homem Christo v SACEM, s. 11.

⁵⁴ Kollektiivisen oikeuksien hallinnon käytännöllisyys tietyissä, sopimuslisenssijärjestelmän kattamissa oikeuksien luokissa nostettiin esiin myös vuoden 1961 tekijänoikeuslain valmistelun yhteydessä. Komiteamietinnössä todettiin tuolloin, että ” – – olisi liian monimutkaista ja voisi johtaa myös sekavuuteen ja rettelöintiin, jos

59. Säveltaiteen teoksia hyödynnetään kuitenkin mainitun massakäytön ohella myös käyttötilanteissa, joissa lisensoinnin on tarkoituksenmukaista perustua yksilölliseen sopimukseen oikeuksia hallinnoivan toimijan ja lisenssinsaaajan välillä. Suoria käyttölupia säveltaiteen teoksiin on myönnetty perinteisesti esimerkiksi AV- ja näyttämötuotantoihin. Nykyisellään myös muun muassa pelimusiikin käytöstä sovitaan Suomessa suoraan tekijöiden ja pelialan yritysten kesken. Teknologinen kehitys (mm. hajautetut teostietokannat, tehokkaat tekniset suojakeinot ja valvontateknologiat, älykkäät sopimukset ja mikromaksut) tulee väistämättä laajentamaan yksittäisten oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia hyötyä tekijänoikeuksistaan taloudellisesti halutessaan suorassa kauppayhteydessä teosten käyttäjiin. Toisaalta markkinoille voi syntyä myös kokonaan uusia, massalisensointiin soveltuvia teosten käyttötapoja.
60. Teosto on täsmentänyt oikeudenhaltijoiden yhdistykselle antaman hallinnointivaltuutuksen sisältöä uudistaessaan oikeudenhaltijoita koskevan asiakassopimuksensa toukokuussa 2017. Uudistuksen tarkoituksena oli saattaa sopimusehdot vuoden 2017 alussa voimaan tulleen kansallisen yhteishallinnointilainsäädännön mukaiseksi. Keskeisimpänä muutoksena voidaan pitää Teoston hallinnoitaviksi luovutettujen oikeuksien jakamista yhteishallinnointilain 5 §:n edellyttämällä tavalla uusiin oikeusluokkiin, jotka hallinnointivaltuutuksen Teostolle antanut asiakas voi halutessaan irrottaa Teoston hallinnoinnista.
61. Teoston mukaan asiakassopimuksen uudistuksen myötä oikeusluokkiin jaettu oikeuksien luovutus on tarkoitettu vain musiikin käytön massamarkkinoille.⁵⁵ KKV:n arvion mukaan oikeusluokat on kuitenkin tosiasiallisesti määritelty Teoston asiakassopimuksessa niin yleisellä tasolla, etteivät ne itsessään rajaa Teoston saamaa valtuutusta pelkästään massaluonteisiin teosten käyttötilanteisiin. Asiakassopimuksen mukainen oikeuksien luovutus voi siis siirtää Teoston hallinnoitavaksi myös sellaisia lisensointialueita, joilla yksittäisillä oikeudenhaltijoilla olisi mahdollisuus neuvotella suoraan käyttäjien kanssa tai joilla tarvetta neuvotteluvoiman tasapainottamiselle yhdistyksen kautta ei ole.
62. Tiettyjen teosten käyttötilanteiden massaluonteisuus ja tämän myötä myös niiden kollektiiviseen lisensointiin liittyvät tehokkuushyödyt on vahvistettu lain tasolla kansallisissa sopimuslisenssiä koskevissa säännöksissä. Teoston asiakassopimuksessa sopimuslisenssisäännösten kattamia käyttötilanteita sisältyy kuitenkin ainoastaan teosten välittämistä yleisölle radio- ja televisiolähetyksessä koskevaan oikeusluokkaan 2.
63. Sen sijaan esimerkiksi teoksen yleistä esittämisoikeutta koskeva oikeusluokka 1 kattaa käytännössä kaiken läsnä olevalle yleisölle tapahtuvan mu-

---

esim. kaikki orkesterin tai näyttelijäyhtyeen jäsenet voisivat kukin erikseen tehdä korvausvaatimuksen yhteisen esittämiseen sisältyvien panostensa perusteella.” Ks. Komiteamietintö 1953:5, s. 78.

⁵⁵ Teoston lisäselvitys 29.9.2017, s. 5.

siikin julkisen esittämisen missä tahansa esitystilassa niin elävänä kuin talenteelta. Esimerkiksi omia teoksiaan esittävien oikeudenhaltijoiden olisi kuitenkin mahdollista sopia esimerkiksi yksittäisten tapahtumien tai jopa konserttikiertueiden esitysoikeuksista suoraan tapahtumajärjestäjien kanssa samassa yhteydessä esiintymisen muista ehdoista sovittaessa. Epäselvältä vaikuttaa myös esimerkiksi master-äänitteiden mekanisointioikeuksia ja äänitteiden levitysoikeuksia koskevan luokan 4 massakäyttöluonne: äänitteiden tuottajat ovat jo nykyisellään velvollisia hankkimaan teosten sovitusoikeuden, lyriikoiden jäljentämistä (esim. painaminen kansivihkoon) koskevan oikeuden, oikeuden ensitalennukseen ja sämpläykseen sekä teosten osien kopiointiin olemassa olevilta äänitteiltä suoraan oikeudenhaltijoilta.⁵⁶ Tulee myös huomata, että kyseiset oikeutensa Teostolle luovuttanut tekijäasiakas joutuu myös itse maksamaan teoksensa mekanisointiluvasta NCB:lle, vaikka valmistaisi äänitteen omassa levy-yhtiössään.⁵⁷

64. Myös musiikin synkronointia massakäytön tilanteissa koskevan oikeusluokan 5 osalta on epäselvää, voidaanko musiikin liittäminen liikkuvaan kuvaan esimerkiksi TV-tuotannoissa, musiikki- ja karaokevideoissa tai mediataiteessa tulkita olevan luonteeltaan teosten massakäyttöä. Synkronointioikeuksista neuvotellaan jo nykyisellään useiden, Teoston hallituksen standardoimiin itsehallinnointialueisiin lukeutuvien käyttötilanteiden osalta oikeudenhaltijan niin ilmoittaessa yksilöllisesti. Toisaalta säveltaiteen teoksia yhdistetään videosisältöön myös esimerkiksi käyttäjälähtöistä sisältöä tarjoaviin verkkopalveluihin ladattavissa videoissa, miltä osin tekijänoikeusjärjestön blankettilisenssit voivat tehostaa markkinoiden toimintaa.⁵⁸
65. KKV onkin arvioinut alustavasti, etteivät Teoston asiakassopimuksen yksinomaista oikeuksien luovutusta edellyttävä vakioehto ja kyseistä ehtoa tämentävä oikeuksien luokitus rajaa Teoston toimintaa yhdistyksen väittämällä tavalla vain massaluonteisen käytön lisensointiin. Oikeuksien luokat on edellä esitetyissä esimerkeissä kuvatuin tavoin määritelty siten, että ne kannustavat oikeudenhaltijaa pidättäytymään asiakassopimuksensa osittaisesta irtisanomisesta ja keskittämään kaikkien teostensa hallinnoinnin Teostolle. Vaikka uudistetun asiakassopimuksen myötä oikeudenhaltija-asiakkaille on tarjottu aiempaa laajempi mahdollisuus kaventaa yksinomaisen oikeuksiansa luovutuksen laajuutta oikeusluokittain, sopimuksen osittaista irtisano-

⁵⁶ Ks. NCB:n verkkosivut, <http://www.ncb.dk/wp-content/uploads/2016/09/a-terms-en.pdf> (pdf), § 3 ja § 6, sekä <http://www.ncb.dk/pdf/s-a-std-contract-en.pdf> (pdf), kohta B(1)).

⁵⁷ NCB:n verkkosivut, [Productions where you are the only rights owner\(s\)](#) (pdf).

⁵⁸ Teoston asiakassopimus jättää avoimeksi myös sen, koskeeko yksinomainen oikeuksien luovutus kussakin oikeusluokassa myös vielä tuntemattomia, tulevaisuudessa syntyviä teosten käyttötapoja tai teknologioita. Oikeudenhaltijan kannalta kohtuuttomana voitaisiin pitää tilannetta, jossa asiakassopimuksen hyvin ylätasolla määriteltyjen, lähtökohtaisesti massaluonteista käyttöä koskevien oikeusluokkien tulkittaisiin sisältävän myös uusia, mahdollisesti myös itsehallinnointiin soveltuvia teosten käyttötilanteita. Suomessa tekijänoikeuslain esitöissä ja oikeuskäytännössä on kuitenkin vakiintunut niin sanottu suppean tulkinnan periaate, jonka mukaan kaikkien niiden oikeuksien, joita tekijä ei ole nimenomaisesti luovuttanut toiselle osapuolelle, tulisi kuulua teoksen alkuperäiselle tekijälle.

mista ei voida myöskään pitää nopeana tai helppona keinona reagoida yksittäisiin toimeksiantoihin tai käyttäjien pyyntöihin, koska irtisanominen astuu voimaan puolivuositain, ja se koskee kyseisen oikeudenhaltijan kaikkia teoksia kyseisissä oikeuksien luokissa. Käytännössä oikeudenhaltija ei siis voi irtisanoa asiakassopimustaan osittain siten, että irrottaisi Teoston hallinnoimasta repertoarista yksittäisiä teoksiaan.

66. Oikeuksien luovutuksen yksinomaisuutta Teosto on perustellut antamissaan selvityksissä erityisesti sillä, että yksinoikeusehdosta luopuminen johtaisi yhdistyksen suojelutehtävän ja tehokkuuden vaarantumiseen sekä hallinnolliseen ja taloudelliseen ylikuormittumiseen. Teoston mukaan mahdolliset suorat neuvottelut yksittäisten oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välillä heikentäisivät kollektiivin yhteistä taloudellista etua ja johtaisivat siihen kuuluvien muiden oikeudenhaltijoiden aseman suhteelliseen heikentymiseen. Lisäksi Teosto arvioi menettelyn tuottavan oikeusvarmuutta teosten käyttäjille.⁵⁹

67. **Teoston liikesalaisuus:** [REDACTED]

⁶⁰ Teoston mukaan oikeudenhaltijoiden rinnakkaislisensointioikeus edellyttäisi myös merkittävien muutosten toteuttamista Teoston tilitysjärjestelmään ja käyttäjäasiakkaiden raportointijärjestelmään, sillä sekä käyttäjien että Teoston tulisi kyetä teoskohtaisesti erottelamaan sellaiset soittotapahumat, joihin oikeudenhaltija on myöntänyt suoran lisenssin.⁶¹

68. KKV on kuitenkin arvioinut alustavasti, ettei tarkasteltavaa yksinomaista oikeuksien luovutusta edellyttävää vakioehtoa voida pitää välttämättömänä Teoston oikeudenhaltija-asiakkaiden etujen suojaamiseksi suhteessa teosten käyttäjiin. Arviossa on kiinnitetty huomiota yhtäältä siihen, että radio- ja televisiotoiminnan osalta kansalliset sopimuslisensointisäännökset varmistaisivat joka tapauksessa heikomman neuvotteluosapuolen etujen ja käyttäjäasiakkaiden oikeusvarmuuden turvaamisen. Toisaalta olennaisena seikkana voidaan pitää sitä, että Teosto on jo tähän saakka mahdollistanut teoskohtaisen itsehallinnon tietyillä säveltaiteen teosten käyttöalueilla ja ei-kaupallisissa käyttötilanteissa yhteishallinnointidirektiivin edellyttämällä tavalla: Teosto joutuu siis jo nykyisellään erottelamaan tilitysprosessissaan sellaiset oikeudenhaltijat ja yksittäiset teokset, joiden osalta käytöstä on sovittu suoraan käyttäjän ja Teoston oikeudenhaltija-asiakkaan välillä. Lisäksi on

⁵⁹ Teoston vastaus KKV:n selvityspyyntöön 31.10.2014 (21.11.2014), s. 2 ja Teoston vastine KKV:n alustavaan arvioon 18.6.2015 (1.9.2015), s. 8–10.

⁶⁰ [REDACTED]

⁶¹ Teoston ratkaisuehdotus 15.12.2015, Liite 1: Teosto – Itsehallinnointi – Rinnakkaislisensoinnin markkinavaikutukset, s. 2–3.

huomionarvioista, että säveltaiteen ja ääniteteollisuuden alalla tekijänoikeuden hallinnointipalveluita tarjotaan jo tälläkin hetkellä perustuen ei-yksinomaiseen oikeuksien luovutukseen ja hallinnointivaltuutukseen.⁶²

69. Jos oikeuksien luovutus olisi ei-yksinomainen, Teoston oikeudenhaltija-asiakkaat voisivat sopia teostensa käytöstä suoraan käyttäjien kanssa silloin, kun se on sekä oikeudenhaltijan että lisenssinsaajan näkökulmasta tarkoituksenmukaista. Tulee myös huomata, että vaikka Teoston ja sen oikeudenhaltija-asiakkaiden rinnakkainen lisensointi olisi mahdollista, eli luovutus ei olisi luonteeltaan yksinomainen, yksittäiset oikeudenhaltijat eivät kykenisi tarjoamaan markkinoille tekijänoikeusjärjestön blankettilisenssiä vastaavaa hyödykettä. Vaikka luovutuksen ei-yksinomaisuuden arvioitaisiin synnyttävän yksittäisten oikeudenhaltija-asiakkaiden ja tekijänoikeusjärjestön välille kilpailuasetelman säveltaiteen teosten käyttöä koskevien oikeuksien markkinoilla, käyttäjäasiakkaat hyödyntäisivät joka tapauksessa Teoston tarjoamia blankettilisenssejä yksittäisiltä oikeudenhaltijoilta hankittavien käyttöilupien sijaan silloin, kun se olisi niille kustannuksiltaan edullisempaa.
70. Teoston standardoitujen itsehallinnointialueiden määrän lisääntyminen 2000-luvun aikana kertoo markkinoilla kasvaneesta tarpeesta sopia teosten käytöstä suoraan oikeudenhaltijoiden ja teosten käyttäjien välillä. Teoston standardoitujen itsehallinnointijärjestelyiden (esim. tuotantomusiikki, pelimusiikki) käyttöönotosta on kuitenkin päätetty tähän saakka vasta selkeän tarpeen ilmettyä markkinoilla. Standardoitavia ja yksittäisten oikeudenhaltijoiden kanssa pilotoitavia itsehallinnointijärjestelyjä koskevan päätöksenteon viiveen sekä sopimuksen osittaisen irtisanomisen laajuuden johdosta Teoston asiakassopimuksen oikeuksien luovutusta koskevia ehtoja voidaankin KKV:n alustavan arvion mukaan pitää ongelmallisina myös markkinoiden dynaamisen tehokkuuden kannalta. Menettely on saattanut heikentää tekijänoikeudella suojattuja teoksia hyödyntävien yritysten innovointikannustimia, sillä asiakassopimuksen ehtojen ja käyttöilupien joustamattomuus on voinut muodostua esteeksi tai hidasteeksi uusien liiketoimintamallien, palveluiden ja tuotteiden kehittymiselle markkinoilla. Teoston asiakassopimukset ovat voineet rajoittaa esimerkiksi toimeksiantoon tai työsuhteeseen perustuvan

---

⁶² Esimerkiksi Suomessa Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry:n oikeudenhaltija-asiakkaiden tekijänoikeusjärjestölle antama hallinnointivaltuutus ei ole yksinomainen. Yhdysvalloissa musiikintekijöitä ja kustannusyhtiöitä edustavien yhteishallinnointiorganisaatioiden oikeudenhaltijoita koskevissa asiakassopimuksissa taas täsmennetään erikseen oikeuksien luovutuksen olevan ei-yksinomainen (The American Society of Composers, Authors and Publishers) ja tekijöillä ja kustantajilla säilyvän esittämisoikeuksien luovutuksesta huolimatta ilmoituksenvaraisuuteen perustuva oikeus myöntää käyttöilupia omien teostensa julkiseen esittämiseen (Broadcast Music Inc.).

sävellystyön⁶³ tai ns. lähdelisensoinnin⁶⁴ yleistymistä Suomessa. Viime kädessä kuvatun menettelyn vaikutukset ovat ilmenneet suojattujen teosten sekä niitä hyödyntävien palveluiden ja tuotteiden loppukäyttäjätason markkinoilla.

71. Edellä kuvatuista syistä KKV on arvioinut alustavasti, että Teoston asiakassopimuksen edellyttämä oikeuksien luovutuksen yksinomaisuus rajoittaa oikeudenhaltijoiden vapautta hyödyntää tekijänoikeuksiaan kohtuuttomalla tavalla. Arviointi siitä, kuinka teosten eri käyttöalueiden hallinnointi järjestetään optimaalisesti, tulisi toteuttaa vapaasti markkinoilla, ei määräävässä asemassa olevan tekijänoikeusjärjestön toimesta.

7. Ratkaisun perustelut

7.1. Sitoumusehdotus

72. Asian ratkaisemiseksi Teosto on esittänyt KKV:lle seuraavat kilpailulain 10 §:ssä tarkoitetut sitoumukset:

”SITOUMUS KOSKIEN TEOSTON ASIAKASSOPIMUKSIA

I. SITOUMUKSEN TARKOITUS

1. Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry (jäljempänä Teosto) on tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista annetun direktiivin (2014/26/EU; jäljempänä direktiivi) 3 artiklan 2 kohdan tarkoittama yhteishallinnointiorganisaatio, jonka tehtävänä on hallinnoida musiikin tekijöiden ja kustantajien (jäljempänä oikeudenhaltijat) tekijänoikeuksia. Vastaava määritelmä (4 §) sisältyy lakiin tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista (1494/2016, jäljempänä laki).

2. Teoston hallinnointivaltuus perustuu oikeudenhaltijoiden sille antamiin direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa ja lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin valtuutuksiin, joiden tarkempi sisältö ja ehdot määritellään Teoston ja kunkin oikeudenhaltijan välisessä asiakassopimuksessa.

3. Teosto on vuoden 2017 alusta voimaan tulleen lain edellyttämällä tavalla toteuttanut keväällä 2017 asiakassopimuksissaan uuden oikeuksien luokituksen. Luokitukseen sisältyy viisi oikeusluokkaa: (1) teoksen yleinen esittämisoikeus; (2) oikeus välittää teos yleisölle radio- tai televisiolähetyksessä; (3) oikeus välittää teos yleisölle tietoverkossa; (4) oikeus tallentaa teos ja

⁶³ Menettelyssä tekijän luovaan prosessiin uppoavat kiinteät kustannukset siirtyvät toimeksi-/työnantajan kannettavaksi, mutta vastaavasti myös teostulot ohjautuvat siirronsaajalle, eivät alkuperäiselle tekijälle. Luonnollisesti erilaiset rojalitratkaisut ovat mahdollisia myös toimeksiantosopimuksissa, joissa teoksen taloudelliset oikeudet siirtyvät muuten siirronsaajalle.

⁶⁴ Lähdelisensoinnissa oikeudenhaltija myöntää esim. äänitteen tuottajalle teoksensa tallennus- ja esitysoikeudet yhdellä sopimuksella.

levittää sen tallenteita yleisölle; ja (5) oikeus liittää teos liikkuvaan kuvaan (synkronointi). Asiakkaalla on mahdollisuus irrottaa yhden tai useampia oikeusluokkia Teoston hallinnoinnista, jolloin Teosto ei enää myönnä asiakkaan puolesta lupia irrotetun oikeusluokan piiriin kuuluvilla musiikin käyttöalueilla eikä tilitä korvauksia tällaisista käytöistä. Vastaavasti oikeudenhaltija voi asiakkaaksi tullessaan valtuuttaa Teoston hallinnoimaan vain osaa asiakassopimuksen mukaisista oikeuksien luokista. Tällöin Teosto ei myönnä käyttölupia eikä kerää korvauksia asiakkaalle jäävien oikeusluokkien osalta. Vastaavat oikeudenhaltijan oikeudet koskevat maantieteellisiä alueita. Kunkin oikeusluokkaan sisältyvät kaikki Teostoon rekisteröidyt asiakkaan teokset.

4. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jäljempänä KKV) epäilee vuosina 2014–2018 suorittamansa kilpailuoikeudellisen tutkinnan perusteella, että asiakassopimukseen sisältyvä ehto tekijänoikeuksien yksinomaisesta luovuttamisesta Teoston hallinnoitaviksi johtaa sellaiseen tekijöiden itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen, joka ei ole laajuudeltaan kohtuullinen ja välttämätön huomiodien vaikutukset teosten jatkokäytön markkinoilla. KKV katsoo edelleen, ettei keväällä 2017 toteutettu oikeuksien luokitus ole ollut riittävä poistamaan Teoston asiakkaiden oikeuksien hallinnointiin liittyvää väitettyä kilpailuongelmaa. KKV:n arvion mukaan Teoston asiakassopimuksen mukainen yksinomainen oikeuksien luovutus Teostolle estää edelleen oikeuksien luovutuksen kolmansille osapuolille ja suoran lisensoinnin oikeudenhaltijan ja käyttäjäasiakkaiden välillä sopimuksen kattamissa käyttötilanteissa. KKV:n arvion mukaan kaikkien oikeuksien luovuttaminen Teostolle yksinoikeudella olisi sinänsä edelleen mahdollista tekijän niin halutessa.

5. Teosto on kiistänyt KKV:n epäilyt ja esittänyt tarkemmat perustelut ja näyttöä oman kantansa tueksi. Teosto katsoo, että KKV:n kannanotoissa tai saadussa markkinapalautteessa ei ole pystytty täsmentämään yksinoikeuden aiheuttamaa markkinahaittaa, joka ylittäisi tekijänoikeusjärjestön neuvotteluvoimaan ja toiminnan tehokkuuteen liittyvät edut.

6. Teosto antaa KKV:lle sitoumuksen, jonka tarkoituksena on luopua käytännöistä, joiden KKV epäilee olevan teosten jatkokäytön markkinoiden toimivuuden kannalta ongelmallisia.

II. SITOUMUksen SISÄLTÖ

7. Sitoumus toteutetaan tässä kohdassa II tarkemmin kuvatuilla muutoksilla Teoston oikeudenhaltija-asiakkaiden asiakassopimukseen. Asiakassopimuksia muutetaan siten, että oikeudenhaltija-asiakkuus mahdollistaa jatkossa yksittäistä tai useampaa teosta koskevan varallisuus oikeuden siirtämisen kolmannelle osapuolelle ja käyttöoikeuden myöntämisen yksittäiseen teokseen ja yksittäiseen käyttötilanteeseen. Yhteisteosten osalta edellytyksenä on, että tekijät siirtävät varallisuus oikeuden tai myöntävät teoskohtaisen käyttöluvan yhdessä. Teosten irrottaminen edellyttää aina nimenomaista tahdonilmaisua tekijältä.

a. Yksittäistä tai useampaa teosta koskevan varallisuusosoikeuden siirtäminen kolmannelle osapuolelle

8. Teosto sitoutuu seuraavaan:

9. Asiakassopimukseen lisätään uusi ehto, jonka mukaisesti asiakas voi, asiakassopimuksen estämättä irrottaa Teoston hallinnoinnista yksittäisiä teoksiaan ilmoittamalla siitä kirjallisesti Teostolle. Asiakassopimus säilyy muiden teosten osalta voimassa entisin ehdoin. Irrottaessaan teoksen Teoston hallinnoinnista asiakkaan on huomioitava siihen kohdistuvat lakiin tai sopimukseen perustuvat kolmansien oikeudet ja asiakkaan tulee hankkia suostumukset irrottamiseen tällaisten oikeuksien haltijoilta. Yhteisteoksen irrottaminen edellyttää, että kaikki tekijät irrottavat teoksen Teoston hallinnoinnista. Kustannettujen teosten irrottaminen edellyttää lisäksi kustantajan suostumusta.

10. Irrottaminen edellyttää, ettei Teostolla ole teokseen kohdistuvia avoimia saatavia asiakkaalta.

b. Käyttöoikeuden myöntäminen yksittäiseen teokseen ja yksittäiseen käyttötilanteeseen

11. Teosto sitoutuu seuraavaan:

12. Asiakassopimukseen lisätään uusi ehto, jonka mukaisesti asiakas voi asiakassopimuksen estämättä myöntää lupia yksilöityjen teostensa yksilöityyn ja tapauskohtaiseen käyttötilanteeseen ilmoittamalla tästä kirjallisesti Teostolle (teoskohtainen käyttö lupa). Asiakassopimus säilyy muiden teosten osalta voimassa entisin ehdoin. Myöntäessään teoskohtaisen käyttöluvan asiakkaan on huomioitava teokseen kohdistuvat lakiin tai sopimukseen perustuvat kolmansien oikeudet ja asiakkaan tulee hankkia suostumukset teoskohtaiseen käyttöluvaan myös tällaisten oikeuksien haltijoilta. Teoskohtaisen käyttöluvan myöntäminen yhteisteokseen edellyttää, että kaikki tekijät myöntävät luvan yhdessä. Teoskohtaisen käyttöluvan myöntäminen kustannettuun teokseen edellyttää lisäksi kustantajan suostumusta.

13. Teoskohtaisen käyttöluvan myöntäminen edellyttää, ettei Teostolla ole teokseen kohdistuvia avoimia saatavia asiakkaalta.

SITOUUKSEN VOIMASSAOLO, TOIMEENPANON AIKATAULU JA TIEDOTTAMINEN

14. Teosto sitoutuu siihen, että kohdan II mukaiset muutokset asiakassopimukseen toteutetaan, ja muutokset tiedotetaan asiakkaille 1.1.2019 mennessä tai viimeistään kolmen (3) kuukauden kuluessa KKV:n sitoumuspäätöksen antamispäivästä, mikäli sitoumuspäätös tehdään myöhemmin kuin 1.10.2018. Tiedotus uusitaan neljän (4) kuukauden jälkeen muutosten toteuttamisesta.

15. Teosto lisäksi julkistaa kohdan II mukaiset muutokset oikeudenhaltijoiden käyttöön tarkoitetussa verkkopalvelussa sekä julkisilla internet-sivuillaan ja pitää sen jälkeen yllä ajantasaiset tiedot tämän sitoumuksen mukaisista valinnanmahdollisuuksista ja menettelytavoista oikeudenhaltijoiden verkkopalvelussa ja julkisilla internet-sivuillaan.

16. Sitoumukset tulevat voimaan KKV:n sitoumuspäätöksen antopäivänä. Sitoumuksia voidaan joko kokonaisuudessaan tai ehdoittain muuttaa tai poistaa Teoston hakemuksesta, mikäli jokin sitoumuksen perusteena oleva tosiseikka, markkinaolosuhde tai kilpailutilanne on olennaisesti muuttunut taikka muutokselle tai poistamiselle on muu painava syy.

17. Teosto esittää KKV:n niin pyytäessä selvityksen sitoumuksen toimeenpanon etenemisestä ja sitoumuksen mukaisten velvoitteiden noudattamisesta.

III. RIIPPUMATON ASIAANTUNTIJA

18. Teosto esittää riippumatonta asiantuntijaa KKV:n hyväksyttäväksi kahden (2) kuukauden kuluessa sitoumuspäätöksen antamisesta. Mikäli KKV ei hyväksy Teoston esittämää asiantuntijaa, Teosto esittää kuukauden kuluessa KKV:n hylkäävästä ilmoituksesta tiedon saatuaan uuden asiantuntijan KKV:n hyväksyttäväksi. Mikäli KKV ei hyväksy tätä uutta Teoston esittämää asiantuntijaa, KKV nimeää asiantuntijan.

19. Riippumattoman asiantuntijan tehtävänä on valvoa edellä esitettyjen sitoumusten noudattamista. Riippumattomalla asiantuntijalla on oikeus saada tarvittavat tiedot ja asiakirjat sekä kaikki tarvitsemansa apu Teostolta näiden sitoumusten valvomiseksi.

20. Riippumaton asiantuntija raportoi KKV:lle vuosittain sitoumusten noudattamisesta. Raportointivelvollisuus koskee kolmea sitoumuspäätöstä seuraavaa kalenterivuotta, jonka jälkeen riippumaton asiantuntija raportoi KKV:lle ainoastaan ristiriitatilanteissa.

21. Teosto vastaa riippumattoman asiantuntijan kohtuullisista kuluista ja korvauksista. Teosto tekee riippumattoman asiantuntijan kanssa salassapitosopimuksen.

22. Mikäli Teosto on riippumattoman asiantuntijan tai KKV:n näkemyksen mukaan rikkonut sitoumuksiaan, Teostolla on oikeus korjata menettelynsä 30 päivän kuluessa siitä, kun se on saanut tiedon mahdollisesta rikkomuksesta riippumattomalta asiantuntijalta tai KKV:lta. Korjaamismahdollisuus edellyttää sitä, että Teosto osoittaa, että rikkomusta ei ole tehty tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella eikä rikkomuksesta ole aiheutunut merkittäviä kilpailulle haitallisia vaikutuksia markkinoille.”

7.2. Sitoumusten arviointi

73. Edellä esitetyn mukaisesti KKV on esittänyt Teostolle alustavan arvionsa, jonka mukaan Teoston asiakassopimuksen oikeuksien luovutusta ja oikeuksien itsehallinnointia koskeva ehtokokonaisuus rajoittaa kilpailua säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden ja säveltaiteen teosten käyttölupien markkinoilla.
74. Menettelyn kilpailuvaikutuksia arvioidessaan KKV ei ole voinut verrata tilannetta vaihtoehtoiseen markkinatilanteeseen, koska Teoston tekijä- ja kustantaja-asiakkaille ei ole tarjottu mahdollisuutta luovuttaa oikeuksiaan Teostolle ei-yksinomaisesti. Oikeudenhaltijoille ei ole myöskään aiemmin tarjottu mahdollisuutta oikeuksien itsehallinnointiin nykyisessä laajuudessa.
75. Tekijänoikeuksien kollektiiviseen hallintaan liittyy edellä kuvatusti tehokkuushyötyjä, jotka puoltavat niin sanotun massaluonteisen käytön lisensoinnin järjestämistä lähtökohtaisesti keskitetysti. Tiettyjen teosten käyttötapojen osalta tarve lisensoinnin keskittämiseksi onkin vahvistettu kansallisen tekijänoikeuslain sopimuslisensoinnin säännöksissä. Muiden säveltaiteen teosten käyttötapojen osalta Teosto ei ole KKV:n alustavan arvion mukaan esittänyt yksinomaista oikeuksien luovutusta edellyttävään sopimusehtoon liittyvistä tehokkuushyödyistä sellaista selvitystä, jonka nojalla menettelylle voitaisiin arvioida olevan objektiiviset perusteet.
76. KKV:n arvion mukaan Teoston esittämät sitoumukset muuttavat Teoston asiakassopimuksesta aiheutuvaa, oikeudenhaltijoiden vapautteen kohdistuvaa rajoitusta siten, että menettelyn kilpailua rajoittava luonne poistuu. Teoston oikeudenhaltija-asiakkaiden toimintavapautta markkinoilla edistävät olennaisella tavalla seuraavat kaksi sitoumusehdotukseen sisältynyttä keskeistä muutosta:
- a) asiakas voi jatkossa irrottaa Teoston hallinnoinnista yksittäisiä teoksiaan
  - b) asiakas voi jatkossa myöntää lupia yksilöityjen teostensa yksilöityyn ja tapauskohtaiseen käyttötilanteeseen ilmoittamalla tästä kirjallisesti Teostolle.
77. KKV:n arvion mukaan ehdotetut muutokset ovat omiaan laajentamaan säveltaiteen tekijöiden, kustantajien ja teoksia hyödyntävien käyttäjäasiakkaiden toimintamahdollisuuksia markkinoilla. Yksittäiset tekijät ovat ehdotettujen muutosten myötä vapaita sopimaan yksittäisten teostensa käytöstä halutessaan suoraan esimerkiksi työn- ja toimeksiantajien kanssa. Mahdollisuus yksilöityä käyttötilannetta koskevaan itsehallinnointiin ja kollektiivisesti hallinnoidun repertoarin rajaamiseen voikin luoda tekijöille uusia tulonlähteitä, mikä omalta osaltaan vahvistaa tekijänoikeuden yleistä tavoitetta kannustaa luovaa toimintaa ja edistää henkistä luomistytöä sen eri muodoissa.

78. Jos asiakassopimuksen sisältämät oikeuksien luokat tosiasiasa ovat mas-saluonteisia, odotettavissa on, että oikeudenhaltijat haluavat jatkossakin pi-dättäytyä yksittäisten teosten irrottamisesta itsehallinnointiin ja rinnakkaisen lisensointioikeutensa hyödyntämisestä oikeusluokkien kattamissa käyttöti-lanteissa. Sitomusehdotuksen mukaiset sopimusehtojen muutokset tulevat Teoston mukaan edellyttämään kertaluonteisia investointeja. Järjestelystä Teostolle aiheutuvien juoksevien kulujen ja hallinnollisen rasitteen voidaan kuitenkin ennakoida jäävän marginaaliseksi. Tulee myös huomata, että Te-ostolla täytyy jo nykyisellään olla asiakassopimuksen kattamien käyttötapo-jen osalta valmius käsitellä yksittäisiä, ei-kaupallisia käyttölupia koskevia tie-toja ja itsehallinnointi-ilmoituksia.
79. Vaikka oikeudenhaltijat eivät päätyisi hyödyntämään aiempaa laajempaa mahdollisuuttaan itsehallinnointiin, Teoston sitomusehdotuksen mukainen mahdollisuus oikeudenhaltijan kollektiivisesti hallinnoidun repertoarin kav-entamiseen ja yksittäisten käyttötilanteiden suoralisensointiin kannustaa Teostoa toimimaan markkinoilla kilpailullisemmin. Toisaalta mahdollisuus it-sehallinnointiin vahvistaa tekijän asemaa moraalisten oikeuksiensa halti-jana: tekijällä voi olla halu suojata kirjallista tai taiteellista arvoaan tai oma-laatuisuuttaan rajoittamalla teostensa käyttöä esimerkiksi tietynlaisissa me-dioissa. Toisaalta tekijä voi haluta rajoittaa esimerkiksi fyysisten teoskappa-leiden valmistamista markkinoilla teosten uusien, teknisesti suojatumpien ja tekijänoikeuskorvausten kohdentamisen kannalta läpinäkyvämpien jakelu-muotojen edistämiseksi.⁶⁵
80. Sitoumusten arviointiin liittyvällä kuulemisella eräät markkinatoimijat toivat esiin huolensa siitä, että mahdollisuus ilmoitukseen perustuvaan teoskohtai-seen itsehallinnointiin ja tekijän repertoarin kaventamiseen aiheuttaisi markkinoilla turhia hallinnollisia kustannuksia ja hankaloittaisi teosten hyö-dyntämistä ja teosten käytön valvontaa. Järjestely ei kuitenkaan tosiasiasa monimutkaista teosten lisensointia Teoston saati käyttäjäasiakkaiden näkö-kulmasta, sillä Teosto myöntää jatkossakin käyttäjilleen blankettilisenssejä joko kaikkien säveltaiteen oikeudenhaltijoiden puolesta⁶⁶ (esittäminen radi-ossa ja televisiossa sekä verkkotallennuspalveluissa) tai ainoastaan asia-kas- ja edustussopimuksiensa nojalla edustamaansa repertoariin (muut lu-patuotteet). Tuleekin huomata, että muutokset Teoston blankettilisenssien kattamassa repertoaarissa ovat olleet mahdollisia jo ennen nyt toteutettavia uudistuksia.
81. Vastuu käyttölupien hankkimisesta ja niiden kattamien oikeuksien ja teosten selvittämisestä on aina viime kädessä teosten käyttäjillä. Vastaavasti Teos-ton pitää kyetä määrittelemään tietokantojensa avulla se, mitä teoksia sen asiakas- ja edustussopimusten kattamaan repertoariin sisältyy. Markkinoi-den ja tekijänoikeuden yhteishallinnoinnin toimivuuden kannalta voidaankin

⁶⁵ Ks. myös Komission päätös asiassa COMP/C2/37.219 – Banghalter & Homem Christo v SACEM, s. 11.

⁶⁶ Pois lukien sopimuslissenssisäännöksen mukaista kielto-oikeuttaan käyttäneet oikeudenhaltijat.

pitää tehokkaana käytäntöä, jossa kaikki Teoston asiakkaiden teokset ilmoitetaan Teostolle, vaikka oikeudenhaltija päättäisi jossain vaiheessa irrottaa Teoston hallinnoinnista yksittäisiä teoksiaan. Teoston hyödyntämät teostietokannat tulevat siis pysymään eheinä myös jatkossa, vaikka tekijöiden itsehallinnointimahdollisuuksia laajennetaan.

82. Ehdotetut muutokset tulevat mahdollistamaan säveltaiteen lisensointitoiminnan kehityksen markkinaehtoisesti. Sekä teoksen irrottaminen että ilmoituksenvarainen suorallisensointi edellyttävät joka tapauksessa kaikkien kyseisen teoksen oikeudenhaltijoiden suostumusta. Tilanteissa, joissa suoraan sopimiseen liittyvät transaktiokustannukset ovat oikeudenhaltijoiden tai käyttäjäasiakkaan mielestä liian korkeita, Teoston lupatuotteita voidaan jatkosakin hyödyntää. Ehdotettujen muutosten myötä on toisaalta myös mahdollista sopia käyttäjän velvoitteiden osalta selkeämmistä suorista käyttöluvista, joissa käyttäjälle myönnetään käyttöoikeus ainoastaan tiettyihin teoksiin, ilman blankettillisensointiin liittyvää jälkikäteistä raportointivelvollisuutta.

8. Uhkasakon asettaminen

83. Kilpailulain 46 §:n 1 momentin mukaan KKV voi asettaa kilpailulain nojalla asettamansa ehdon tai antamansa määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus. Kilpailulain 46 §:n 3 momentin mukaan uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat.
84. Tässä päätöksessä Teostolle annetun määräyksen noudattamisen tehosteeksi on välttämätöntä asettaa uhkasakko. KKV asettaa kilpailulain 46 §:n nojalla sitoumusten noudattamisen tehosteeksi Teostolle uhkasakon, jonka suuruus on 300 000 euroa. Uhkasakon suuruus on asetettu siten, että sen voidaan olettaa johtavan päävelvoitteen täyttymiseen.

9. Johtopäätökset

85. Edellä esitetyn perusteella Teostoa sekä muita markkinatoimijoita kuultuaan KKV arvioi, että Teoston esittämät sitoumukset ovat riittäviä poistamaan edellä kuvattujen menettelyjen mahdollisesti kilpailua rajoittavan luonteen.
86. KKV voi ottaa asian kilpailulain 10 §:n nojalla uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos asianosaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiaan tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.
87. KKV ei tässä päätöksessä ota kantaa siihen, onko Teosto rikkonut kilpailulain 7 §:n ja SEUT 102 artiklan kieltoa.

10. Sovelletut säännökset

88. Kilpailulaki (948/2011) 4 §, 7 §, 10 ja 46 §, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta 102 artikla, uhkasakkolaki (1113/1990) 6, 7 ja 8 §.

11. Muutoksenhaku

89. KKV:n tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n perusteella siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.
90. KKV:n kilpailulain 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

Pääjohtaja

Kirsi Leivo

Tutkija

Milla Määttä